

Godina III
Broj 8
prosinac, 2007.

ČASOPIS ZA KULTURU I
TURIZAM SEOSKOG PROSTORA

ZAJEDNICA KULTURNO-UMJETNIČKIH DJELATNOSTI
VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

**XLII.
VINKOVAČKE
JESENI**

**GLASNIK
ZAKUD-a**

ZAKUD

WWW.ZAKUD.HR

JESEN STIŽE KUKURUZI ZLATE

Godina III
Broj 8 - dvobroj
prosinac, 2007.

ČASOPIS ZA KULTURU I
TURIZAM SEOSKOG PROSTORA

GLASNIK ZAKUD-a

PREDSTAVLJAMO

XLII. VINKOVAČKE JESENI

Impressum

Izdavač
Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti
Vukovarsko-srijemske županije
(ZAKUD)

Trg Vinkovačkih jeseni 1
32100 Vinkovci - HR
zakud@vk.t-com.hr
www.zakud.hr

Glavni urednik
Andrija Matić dipl. inž.

Uredništvo:
Stjepan Đurković
Darko Puharić

Suradnici
Ivana Vida
Zoran Goman
Marijana Bamjak
Milka Vida

Lektura
Ana Cvenić

Grafičko oblikovanje i marketing
DESIGN STUDIO D
www.designstudio-d.hr

Fotografija
Marijan Lamešić
Darko Puharić

Tisak
"Zebra" Vinkovci

Naklada
500 kom

GLASNIK izlazi tromjesečno i besplatno se
dostavlja na adrese čitatelja. Svi materijali
objavljeni u GLASNIKU zaštićeni su i
ne smiju se koristiti bez dopuštenja izdavača.
Rukopise, ilustracije i fotografije ne vraćamo.

sadržaj ...

SADRŽAJ

MANIFESTACIJE / PRIREDBE / SMOTRE

TORDINCI - I. SMOTRA FOLKLORA "Listaj lipo stara"	4
LOVAS / OPATOVAC - MIHOLJSKI DANI.....	5
CERNA - ŽETVENE SVEČANOSTI	6
ILOK - ILOČKA BERBA	7

najava...

BABINA GREDA - VEČERI DR. MATIJE BAČIĆA, ANTIN - ZIMSKO SPREMANJE, ŽUPANJA - ŠOKAČKO SIJELO	8
---	---

RETROSPEKTIVA 42. VINKOVAČKIH JESENI	9 - 19
---	--------

PREDSTAVLJAMO

KUD "Lela i Vladimir Matanović" ANTIN	20 - 21
---	---------

ČITAMO ŠOKAČKE PISCE

IVAN KOZARAC	22
MATIJA ANTUN RELJKOVIĆ.....	23

IZDVAJAMO

ZAŠTIĆENA NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA	25 - 42
--	---------

TORDINCI, 30. lipnja - 1. srpnja 2007.

organizator: KUD «Zrinski» Tordinci

I. SMOTRA FOLKLORA "*Listaj lipo stara*"

Nakon dugogodišnjeg rata KUD «Zrinski» Tordinci obnovio je kulturnu baštinu, stao na noge i odlučio se na pokretanje smotre folklora koja zahtijeva veliki rad kako bi u budućnosti postala tradicija.

Smotra folklora održana je 01.07.2007. godine započevši već u 07:00 sati sa skupljanjem sudionika: zaprega, konjanika i kulturno-umjetničkih društava. Program je započeo u 11 sati svečanim mimohodom, pa zatim nastupima KUD-ova. Sudjelovalo je 28 konjanika, 12 zaprega, KUD-ovi: «Zrinski» Tordinci (dječja i odrasla skupina), KUD «Lela i Vladimir Matanović» Antin, KUD «Razigrana šokadija» Vinkovci, KUD «Slavko Janković» Šiškovci. Iz Osječko-baranjske županije KUD «Šandor Petofi» i iz Koprivničko-križevačke županije KUD «Sesvečice» Podravske Sesvete i muška pjevačka skupina iz Babine Grede.

Naziv smotre inspiriran je lipom u sred sela koja je preživjela Domovinski rat i ostat će simbol za buduće vrijeme. Smotra je održana pored lipe, koja je svojim hladom štitila goste od sunca. Voditelji smotre bili su Branko Uvodić i Biljana Pavlović. Program je započeo pjesmom «Listaj lipo stara» koju su otpjevali «Najbolji hrvatski tamburaši». Počasni gosti bili su župan vukovarsko-srijemski Božo Galić, dožupan Petar Kulić, saborski zastupnici: Vladimir Štengl, Ivica Klem i Tomislav Čuljak. Smotra je otvorena u petak, 30. lipnja 2007. godine pozdravnim riječima općinskog načelnika Josipa Maletića. Scenarij je osmislio i napisao predsjednik KUD-a «Zrinski» Tordinci Tomislav Vidinović. Logotip Smotre osmislio je akademski slikar Ivan Žanić Žan. Na manifestaciji, između ostalih zbivanja, udruge žena izložile su na određenim mjestima svoje rukotvorine pod imenom «Sajam udruga».

Glavni pokrovitelji smotre bili su Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Županija vukovarsko-srijemska i Općina Tordinci, na čelu s načelnikom Josipom Maletićem, koji je veliki dio posla preuzeo na sebe, i to odradio s ljubavlju. Smotra je završila otvaranjem «Acinog salaša» i svečanim ručkom za koji se pobrinuo sam vlasnik Adam Adžić.

**KUD «ŠOKADIJA»
STARI MIKANOVCI
GOSTOVAO U ŽUPI
DUBROVAČKOJ**

Uspješan nastup pred brojnom publikom KUD «Šokadija» Stari Mikanovci proteklog je tjedna gostovao kod dugogodišnjih prijatelja KUD-a «Marko Marojica» iz Župe Dubrovačke s kojima se međusobno posjećuju punih 29 godina. Dva KUD-a, doznajemo od predsjednika i tajnika «Šokadije», Antuna Ferića i Marka Martinovića, imala su zajednički nastup u sklopu programa Župskog ljeta. Mikanovčani su se predstavili s tri koreografije: dvije Slavonije i Zagorjem s tim da su zagorske pjesme i plesove uvježbali prvi put i riječ je o značajnoj novini u repertoaru KUD-a. U stankama između koreografija posebno su se predstavili tamburaši «Šokadije», cijeli program pratila je brojna publika, a Župljani i turisti nisu krili oduševljenje predstavljanim folklorom i visokom razinom izvedbe.

LOVAS / OPATOVAC, 26. rujna - 7. listopada 2007.

MIHOLJSKI DANI U LOVASU

Program ovogodišnjih MIHOLJSKIH DANA

SRIJEDA, 26. rujna 2007.

- 19,30 sati – izložba i okrugli stol : « Lokalna tiskana glasila Vukovarsko-srijemske županije » u organizaciji Vukovarsko-srijemske županije i Općine Lovas
- prezentacija PSGO Programa «Jačanje kapaciteta međuopćinske suradnje u pružanju informacija stanovnicima- tiskano i internet glasilo općina Lovas, Nijemci, Tovarnik i Tompojevci – Ured za međunarodnu suradnju TNTL (dječji vrtić Lovas)

ČETVRTAK, 27. RUJNA 2007.

- 9,00 sati- obilazak pokusa kukuruza BC Instituta Zagreb
- 10,00 sati – «Gospodarski forum» u organizaciji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Vukovarsko- srijemske županije, Općine Lovas i Ureda za međunarodnu suradnju TNTL- (Dom kulture Lovas)
- 14,30 sati- ručak (športska dvorana)
- 19,00 sati- Pjesnička večer (Dom kulture Lovas)
- domjenak (dječji vrtić Lovas)

PETAK, 28. rujna 2007. – DAN OPĆINE LOVAS

- 9,00 sati – polaganje vijenaca – spomen obilježje masovne grobnice - spomen-križ u centru Lovasa
- kolonija slikara: - Hrvatsko društvo likovnih umjetnika amatera «Likar» Osijek
- Udruga slikara «Klas»
- Hrvatska likovna udruga Vukovar
- 10,00 sati - puštanje u rad novoizgrađene sušare i silosa PZ « Nova zadruha» Lovas
- 11,00 sati - svečano otvranje Poslovne zone «Lovas»
- 11,30 sati - puštanje u rad farme krava PZ «Lovas»
- 12,30 sati - svečana sjednica Općinskog vijeća (Dom kulture Lovas)
- video prezentacija: promotivni DVD Općine Lovas
- : « Općina Lovas 10 godina poslije: 1997- 2007.»
- : brošura Općine Lovas
- : «Planirano – ostvareno»
- 14,00 sati - ručak (športska dvorana Lovas)

SUBOTA, 29. rujna 2007. - KIRBAJ U LOVASU

- 11,00 sati - sv.misa
- 16,00 sati - nogometna utakmica: veterani Općine Lovas – Vukovarsko-srijemska županija

NEDJELJA, 30. rujna 2007.

- 7,30 sati - Emisija za selo i poljoprivredu iz Lovasa- l. program Hrvatskog radija
- 9,00 sati - natjecanje u gađanju glinenih golubova – LU «Sokol» Lovas
- 10,00 sati - turnir dobrovoljnih vatrogasnih društava
- 12,30 sati - vježba – DVD Lovas
- 14,00 sati - Nogometna utakmica NK «Lovas» - NK «Mohovo»
- 16,00 sati - mimohod KUD-ova
- mimohod konjanika i konjskih zaprega
- 16,30 sati - «Miholjsko kolo» u centru Lovasa
- 17,00 sati - folklorna večer u Domu kulture Lovas uz
- tamburaški orkestar KUD « I.G.Kovačić» Lovas
- dječja folklorna skupina KUD «I.G.Kovačić» Lovas
- starija folklorna skupina KUD «I.G.Kovačić» Lovas
- KUD «Dika» Slatina
- KUD «Carza» Poličnik
- KUD «Ognjišta» - Lug Branković, BiH
- KUD « Franc Ilec» Loka Rošnja, Slovenija
- did' Tunja i bač' Roka
- 20,00 sati - večera (športska dvorana Lovas)

28.,29. i 30. rujna – 10,00- 17,00 sati – promotivni štandovi (Vupik d.d. Vukovar, Iločka podrumi, Eko-udruge...).

OPATOVAC

SUBOTA , 6.listopada 2007.

- «Kup Općine Lovas 2007»:
- 7,00 sati – ribičko natjecanje
- 11,00 sati - «Fišijada»
- 12,00 sati – proglašenje pobjednika
- 13,00 sati – ručak

NEDJELJA, 7.listopada 2007.- kirbaj u Opatovcu

- 10,00 sati - polaganje vijenaca kod spomen-križa u centru sela
- 10,30 sati - sv.misa
- 16,00 sati - nogometna utakmica NK «Opatovac» - NK «Lovas»

posjetite
nas
portal
www.zakud.hr

CERNA, 27. - 29. srpnja 2007.

29. ŽETVENE SVEČANOSTI - CERNA

Protekloga vikenda u Cerni su održane 29. Žetvene svečanosti, manifestacija kojom se slavi završetak najznačajnijeg posla – žetve, te njeguje i čuva od zaborava kulturna baština Šokaca. Bogatom i sadržajnom programu ovogodišnjih žetvenih svečanosti i vrijeme je išlo na ruku tako da je u nedjelju, nakon dvije godine, održana svečana žetvena povorka pod nazivom «Žetva nekad i sad», a ulicama Cerne prošli su članovi trinaest kulturno – umjetničkih društava, jahači i konjske zaprege konjogojskih udruga iz Županje i Štitara, radni strojevi koji su se nekada rabili u žetvi, kao i oni koji se koriste danas, te vatrogasci. Potom je na pozornici u parku održan program u kojemu su nastupili najmlađi članovi KUD-ova «Tomislav» iz Cerne i «Slavko Janković» iz Šiškovaca kao i gostujući KUD-ovi «Širokopoljac» iz Širokog Polja, «Bektež», iz istoimenog mjesta, «Orljava» iz Pleternice, «Apševački veseljac» iz Apševaca «Klasje Slavonije» iz Antunovca, «Ljudevit Štur» iz Iloka, «Petefi Šandor» iz Dalj Planine, «Vranovci-Bukovlje», «Čiče» iz Novog Čiča i «Razigrana šokadija» Prkovci. Ovogodišnjim Žetvenim svečanostima nazočili su državni tajnik u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa Želimir Janjić i vukovarsko-srijemski župan Božo Galić.

Inače, ovogodišnje svečanosti započele su u petak svečanim otvorenjem izložbe slikara Gorana Kalića, Marije Vidović, Vladimira Radmana, Danijele Fodor, Domagoja Buričevića, Marije Komljenović i Dalibora Zovaka, izložbom starih fotografija, autora Đure Blaževca snimljenih dvadesetih godina u Cerni i okolici, koje je izradio Darko Merc, član Fotokluba Vinkovci, organizator izložbe. Svoje fotografije izložili su i Tea Kompar, Martin Gopić te Katica Matković-Krmpotić. U prostoru osnovne škole u organizaciji Udruge pisaca i pjesnika «Žubor slavonske riječi» održana je večer poezije na kojoj se okupio velik broj pučkih pjesnika i na kojoj je predstavljen zbornik radova s prve, prošlogodišnje večeri poezije. Prvi dan završio je druženjem uz Tamburaški sastav Patria a fiš i pečenu ribu pripremili su članovi Športsko-ribolovne udruge «Šaran» Cerna. Subota je bila rezervirana za Biciklijadu, odnosno utruku biciklima od Šiškovaca do Cerne, a održana je i svečana sjednica Općinskog vijeća. U večernjim satima na pozornici u parku održan je revijalni program na kojem su uz KUD-ove domaćine «Tomislav» iz Cerne i «Slavko Janković» iz Šiškovaca nastupili njihovi gosti KUD «Josip Šošić» Tenja, KUD «Etnogolubica» iz Vinkovaca i pučki zabavljači did Tunja i bać Roka iz Otoka.

>> Izvor: VINKOVAČKI LIST,
Milka Vida

40. ILOČKA BERBA GROŽĐA

U najistočnijem gradiću Republike Hrvatske - Iloku, tradicionalno se od 1962. g. održava manifestacija «Iločka berba grožđa». Proizašla je iz starog srijemsko-slavonskog običaja okupljanja pučana u vrijeme početka berbe sa svrhom čuvanja vinograda (PUDARINA), slavljenja dobre godine i uroda te neizbježnog druženja, prvenstveno mladih koji tada nisu imali puno prigoda ni mjesta za slobodna druženja u samom mjestu.

S godinama se kreirala zanimljiva manifestacija etnovinskog-kuturno-zabavnog i turističkog karaktera, koja traje više dana i privlači sve veći broj gostiju i posjetitelja različitih programa. Za vrijeme rata i progonstva Iločana, 1991.- 97., manifestacija se nije mogla organizirati, pa je u godinama od povratka dobila još važnije mjesto u životu stanovnika Iloka, Srijema, Vukovarsko-srijemske županije i regije.

Središnji dio manifestacije održan je od 07.- 09. rujna 2007.g., a zbivanja glavnog tjedna «berbe» 01. 09. «Pudarinom» u vinogradima-vidikovcu iločkih podruma - Principovcu.

Nositelj i generalni pokrovitelj ove tradicionalne manifestacije Vukovarsko-srijemske županije je Grad Ilok, ostvaruje ga Turistička zajednica grada, a pokrovitelji su Vlada RH - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, USAID, Vukovarsko srijemska županija i Turistička zajednica grada Iloka, dok je generalni sponzor jubilarne berbe tvrtka Iločki podrumi d.d.

Ivica Miličević
dir.Ureda TZ Grada Iloka

Babina Greda, 26. - 28. prosinca 2007.

VEČERI DR. MATIJE BAČIĆA

26. prosinca 2007.

Koncert KUU «DRUGA MLADOST» SLAVONSKI BROT

27. prosinca 2007.

Koncert KUD-a «SLAVKO MAĐER» Cerić

28. prosinca 2007.

X. županijska smotra pjevačkih skupina
Vukovarsko-srijemske županije
«KAD ZAPJEVAM TIJO PA VESELO»

** Svi programi počinju u 19.00 sati u
Hrvatskom domu Babina Greda*

Antin, 19. siječnja 2008.

ZIMSKO SPREMANJE

„Zimsko spremanje“ – svojevrsna revija cura, snaša i momaka natjecateljskog karaktera održat će se 19. siječnja 2008. godine po deveti puta u Antinu. Početak programa je u 19.00 sati. Osim bogatstva narodnoga ruha s područja sjeveroistočne Hrvatske, ali i šire, gledatelji će moći uživati i u zvucima tradicijskih glazbala poput samice, gajdi, duda, dipli, dvojnica, ali i čuti pjevanje ponajboljih slavonskih ženskih i muških pjevačkih skupina. Voditelj programa je Darko Paurić, radijski urednik i voditelj iz Osijeka, a prosudbenom komisijom predsjedja etnologinja, televizijska urednica i voditeljica mr. sc. Ljubica Gligorević.

PROGRAM

41. ŠOKAČKOG SIJELA

„Vodenice ketušice-kladarice, lenderice“

Petak, 25. siječnja 2008.

19.00 sati III. TAMBURAŠKI FESTIVAL „ŠOKAČKE PISME“ ŽUPANJA 2008. (dvorana „Mladost“)

Subota, 26. siječnja 2008.

11.00 sati - „MALO ŠOKAČKO SIJELO“ (dvorana „Mladost“ Županja)

19.00 sati - OTVORENJE SIJELA (dvorana „Mladost“ Županja)

Nedjelja, 27. siječnja 2008.

12.00 sati - POKLADNO JAHANJE – najava Sijela

19.00 sati – KAZALIŠNA PREDSTAVA GAK-a „Oporuka“ (dvorana „Mladost“)

21.00 sati – ZABAVA KONJOGOJSKE UDRUGE (dvorana „Tena“ Županja)

Ponedjeljak 28. siječnja 2008.

19.00 sati- SIJELO PUČKIH PISACA „Humor u svakodnevnom životu“ - (Restoran „Sava“)

Utorak, 29. siječnja 2008.

18.00 sati - IZLOŽBA Božica Zoko (Galerija Veliki kraj Županja)

19.00 sati - I. VEČER FOLKLORA (dvorana „Mladost“)

Srijeda, 30. siječnja 2008.

12.00 sati - VRTIČEVA SRIDA – Pokladno jahanje ulicama Štitara

19.00 sati - II. VEČER FOLKLORA (dvorana „Mladost“)

Četvrtak, 31. siječnja 2008.

10.30 sati - MALO LITERARNO SIJELO (Gradska knjižnica Županja)

11.00 sati -

VII. „VIGOR BARMEN KUP“ (Obrtničko-industrijska škola)

19.00 sati – IZLOŽBA „Zlatovez na području istočne Hrvatske“ (Pastoralni centar Županja)

20.00 sati – KONJARSKE VATRE (Zavičajni muzej „Stjepan Gruber“ Županja)

Petak, 01. veljače 2008.

19.00 - ŠOKAČKI CVIT 2008. (dvorana „Mladost“ Županja)

Subota, 02. veljače 2008.

19.00 sati – III. VEČER FOLKLORA- gostujući ansambl (dvorana „Mladost“)

Nedjelja, 03. veljače 2008.

11.00 sati - SVINJOKOLJA (Caffe-bar „Ambar“)

11.00 sati- PEČE ČIČA RAKIJU (ispred zgrade Doma mladeži)

13.00 sati - POKLADNA POVORKA – ulicama grada

20.00 sati - MASKENBAL (Dom mladeži Županja)

Ponedjeljak, 04. veljače 2008.

19.00 sati – VEČER UZ TAMBURU (dvorana „Kristal-Sladorana“)

Utorak, 05. veljače 2008.

20.00- SELJAČKA ZABAVA (Sportska dvorana OŠ Ivana Kozaraca)

SVEČANOST
OTVORENJA

SVEČANI
MIMOHOD

DJEČJE
VINKOVAČKE
JESENI

DRŽAVNA
SMOTRA
FOLKLORA

FOLKLORNE
VEČERI

ŠOKAČKI
DIVANI

POPRATNE
PRIREDBE

Početna

O Jesenima

Program

Kontakt
Knjiga gostiju

Foto galerija

Multimedija

www.vk-jeseni.hr

XLII.
**VINKOVAČKE
JESENI**

7.-16. rujna 2007.

RETROSPEKTIVA

sažetak

42. VINKOVAČKIH JESENI

POSTAVLJENE NOVE ARHIVSKE FOTOGRAFIJE

Petak, 10.08.2007.

Zahvaljujući bogatoj arhivi ZAKUD-a i gospodinu Anti Miljku, postavili smo 500 novih arhivskih fotografija VINKOVAČKIH JESENI. Ukupno je digitalizirano i obrađeno 1400 novih fotozabilježki.

Nove fotografije su postavljene iz godina 1971., 1974., 1975., 1978., 1980., 1981., 1983., 1984., 1985., 1990., 1992., 1993., 1994., 1995., 1996. a koje možete pogledati na linku FOTOGALERIJA ARHIVA. Pozivamo sve zaljubljenike u našu manifestaciju da se jave sa svojim starim fotografijama ukoliko žele pridonijeti popunjavanju bogate zbirke multimedijjskih materijala VINKOVAČKIH JESENI.

POOŠTRENE MJERE ZA NASTUPE KUD-OVA NA FOLKLORNIM VEČERIMA

Srijeda, 22.08.2007.

U Vinkovcima je pod predsjedanjem tajnika ZAKUD-a Vukovarsko-srijemske županije Stjepana Đurkovića održan sastanak s voditeljima KUD-ova koji će sudjelovati na 42. vinkovačkim jesenima. Cilj sastanka bio je upoznati voditelje društava s programom i planom za održavanje ovogodišnje manifestacije koja će se održati od 7. do 16. rujna pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Vlade RH dr. Ive Sanadera. Na folklornim će se večerima predstaviti odrasle i dječje skupine

kulturno-umjetničkih društva iz Vukovarsko-srijemske županije. Voditelj Županijske smotre folklor Aleksandar Nović istaknuo je kako su pojedina društva prošle godine prekoračila vrijeme svoga nastupa te je jednoglasno prihvaćeno da se ukoliko se to dogodi i ove godine, ta društva ne ocjenjuju i ne razmatra njihov nastup. Prošle godine čak 28 društava prekoračilo je predviđenih osam minuta programa među kojima su društva iz Bapske, Rokovaca, Privlake, Korođa, Šiškovaca, Starih-Mikanovaca, Slakovaca, Svinjarevaca i

Posavskih Podgajaca zadržavši se na pozornici i preko deset minuta. Ona društva koja se ne budu pridržavala dogovorenog, ZAKUD neće slati na nastupe. Isto tako zaključeno je kako će se nakon svake folklorne večeri održati okrugli stol s voditeljima KUD-ova na kojem će biti govora o nastupu folklorne skupine, a do kraja godine svako društvo dobit će konačni rezultat i ocjenu nastupa na ovogodišnjoj Županijskoj smotri folklor 42. Vinkovačkih jeseni.

SEMINAR FOLKLORA PANONSKE ZONE

Nedjelja, 26.08.2007.

U kongresnoj dvorani hotela Slavonija u Vinkovcima održava se 12. seminar folklor Panonske zone, koji će trajati do 1. rujna 2007. Seminar se održava u ciklusu od tri godine, u kojem se obrađuje folklorna baština Panonske zone. Na seminaru se uče plesovi, pjesme, dječje igre, sviranje glazbala (tambure, gajde, dude, tambura samica, okarina, svirale i dvojnice), te obrađuje etnološka i etnomuzikološka baština Slavonije, Baranje, Srijema, Turopolja, Moslavine, Bilogore, Podravine, Bosanske Posavine, Bačke, te Hrvata u Mađarskoj. Ove godine polaznici mogu polagati ispite iz odslušanih kolegija, ukoliko žele steći naziv Umjetnički voditelj Panonske zone. Naziv se stiče nakon odslušanog ciklusa u trajanju tri godine, te položenih ispita. Ideja o pokretanju seminara potekla je iz Kulturnog centra Gatalinka, s ciljem povezivanja ustanova i pojedinaca koji se na različite načine bave folklorom, te prenošenja znanja na druge voditelje i mlađe naraštaje. To nastojanje također je potaknuto činjenicom da u Hrvatskoj do tada nije bilo organiziranih regionalnih seminara na kojima bi se sustavno bavilo proučavanjem i prenošenjem folklorne baštine pojedinih regija. Pozivu da sudjeluju u radu seminara spremno su se odazvali mnogi stručnjaci, pa i najveći autoriteti na polju folklor, etnologije, etnomuzikologije i glazbe u Hrvatskoj. Tako su na dosadašnjim seminarima kao predavači sudjelovali: dr. sci. Ivan Ivančan, doajen hrvatskog folklor, akademik Jerko Bezić, doktor muzikoloških znanosti i redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, prof. Branko Šegović, istaknuti etnokoreolog i koreograf iz Splita, dr. sc. Jelka Radauš Ribarić, dugogodišnja ravnateljica Etnološkog muzeja u Zagrebu, mr. sc. Miroslava Hadžihusejnović-Valašek, profesorica glazbe i etnomuzikologinja iz Zagreba, dr. sc. Naila Ceribašić, asistentica u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, prof. Josip Forjan, ravnatelj Posudionice i radionice narodnih nošnji iz Zagreba, prof. Janja Juzbašić, etnologinja, kustosica u Gradskom muzeju u Županji, mr. sc. Ljubica Gligorević, kustosica etnologinja u Gradskom muzeju u Vinkovcima, prof. Vidoslav Bagur, istaknuti koreograf i istraživač folklor iz Metkovića, Ivan Ivančan ml., umjetnički voditelj Folklornog ansambla Hrvatske LADO iz Zagreba, prof. Siniša Leopold, predavač na Glazbenoj akademiji u Zagrebu, Julije Njikoš, istaknuti glazbeni pedagog i melograf iz Zagreba, dr. sc. Enrih Merdić, umjetnički voditelj FA KUD-a Tena Đakovo i KUD-a Željezničar Osijek, prof. Zvonimir Toldi, kustos etnolog u Muzeju Brodskog Posavlja u Slavonskom Brodu, mr. sc. Andrija Ivančan,

etnolog i polonist, umjetnički voditelj Zagrebačkog folklornog ansambla dr. Ivana Ivančana, prof. Vlasta Šabić, kustosica etnologinja u Muzeju Slavonije u Osijeku, prof. Mihael Ferić, glazbeni pedagog iz Slavanskog Broda, Đuro Adamović, glazbeni pedagog i graditelj starih glazbala iz Pule, Duško Topić, umjetnički voditelj HKUD-a Valpovo 1905, Nenad Sudar, voditelj KUD-a Mladost iz Bizovca, Jadranka Petrik, folklorna pedagoginja iz Slavanskog Broda, Mato Kopačić, folklorni pedagog iz Županje, Nikola Novosel, voditelj tamburaškog orkestra iz Slavanskog Broda, Damir Doležal, dipl. iur., umjetnički plesni voditelj HKUD-a Osijek 1862, Franjo Slavko Batorek, glazbeni pedagog iz Osijeka, Milan Rosić, umjetnički voditelj HKUD-a Kramarić iz Nove Gradiške, Cvija Grčević, voditeljica KUD-a Seljačka sloga u Prekopakri, don Zvonko Martić, istraživač plesne tradicije Hrvata u Bosni i Hercegovini, ing. Josip Vinkešević, etnokoreolog iz Đakova, prof. Slavica Moslavac, etnologinja iz Kutine, Domagoj Pavić, svirač tradicijskih glazbala iz Đakova, Stjepan Večković, svirač tradicijskih glazbala u ansamblu LADO, te Blanka Žakula, dipl. oec., folklorna pedagoginja iz Vinkovaca. Na Seminarima folklor Panonske zone sudjeluje prosječno oko sto polaznika, uglavnom voditelja folklornih i glazbenih ansambala iz cijele Hrvatske i inozemstva, te nastavnika i pedagoga iz škola i dječjih vrtića.

NA PIK-ovom STANU ODRŽANO TRADICIONALNO NOVINARSKO SIJELO

Cetvrtak, 06.09.2007.

Povodom 42. "Vinkovačkih jeseni", na PIK-ovom stanu nedaleko Vinkovaca održano je tradicionalno "Novinarsko sijelo", odnosno druženje s novinarima koji prate ovu vrlo značajnu manifestaciju. Zahvaljujući novinarima na dosadašnjoj vrlo uspješnoj suradnji, Zoran Goman zadužen za odnose s javnošću PRESS centra 42. Vinkovačkih jeseni, istaknuo je kako će se ove godine u sklopu manifestacije održati više od 50 popratnih sadržaja, te je poželio da, kao i do sada, novinari u svojim medijima što češće javnost informiraju o manifestaciji koja je odavno već prepoznata kako u Hrvatskoj tako i izvan granica Lijepa naše. U ležernoj i opuštеноj atmosferi uz dečke iz tamburaškog sastava "Slavonci", te gastroponudu, druženje su uveličali vukovarsko-srijemski župan Božo Galić, gradonačelnik Vinkovaca i predsjednik Organizacijskog odbora 42. "vinkovačkih jeseni" dr. Mladen Karlič, te tajnik ZAKUD-a Stjepan Đurković. Pozdravljajući novinare Vinkovačke

televizije, "Novosti", "Glasa Slavonije", "Jutarnjeg lista", "Slavanskog doma", radija VFM, Vjesnika, Večernjeg lista, Hrvatskog radija Vukovar, Radio Broda i Hrvatskog radija, gradonačelnik Karlič je rekao: "Drago mi je da smo se okupili ponovno ovdje na PIK-ovom stanu povodom 42. vinkovačkih jeseni. Želim vam svima ugodan boravak, vjerujem da ćete kroz ovih desetak dana naći nešto zanimljivo, nešto dobro što smo pokušali pripremiti. Bit će preko 50 različitih događaja važnijih manje važnih, sportskih, kulturnih, za mlade, djecu i one koji vole folklor. Nastojimo ovom manifestacijom i dalje čuvati hrvatsku kulturnu baštinu, tradiciju, prenoseći je i na mlade, na djecu. Držim da će ove godine možda biti najbolje, najkvalitetnije i najznačajnije Dječje vinkovačke jeseni i ono što je vezano za djecu, jer nam je i cilj da to najbolje predstavimo kako bi djeca zavoljela "Jeseni" i na taj način Vinkovci dobili još jednu snažniju budućnost, zapravo da se ne dogodi da jednog dana zbog toga što mladi ne žele više oblačiti nošnje da nam "Jeseni" polako počnu slabiti. Nama je cilj da "Jeseni" budu sve jače sve snažnije da sve više mladih voli kulturu, tradiciju koju imamo, kojom se ponosimo i koja je zapravo u cijeloj Hrvatskoj tako raznolika i

bogata a okuplja se upravo ovdje u Vinkovcima, gdje stvarno možemo doživjeti pravo jedinstvo hrvatskog naroda iz svake regije u Hrvatskoj kroz folklor i zajedništvo, tambure, pjesmu i pisanu kulturu kojom se ponosimo. To je nešto što je bogato i što imamo i čime ćemo dostojno učiti u Europsku uniju gdje ćemo pokazati koliko smo bogati u odnosu na neke druge koji su puno duže u Uniji, ali nemaju tako nešto. Ja bih htio da vi kroz ove dane na što ljepši i bolji način pokažete građanima Hrvatske Vinkovačke jeseni ovu manifestaciju ne samo zbog samih "Jeseni" koje već dugi niz godina imaju jedan svoj rejting nego zbog svih drugih koji će ja se nadam po uzoru na Vinkovačke jeseni poželjeti organizirati manifestacije ovakvog oblika tradicijske kulture zbog svojih sredina. Što budemo imali više takvih manifestacija, to ćemo bolje čuvati svoje bogatstvo i svoju kulturu". Na kraju druženja novinarima su podijeljeni prigodni pokloni kao znak sjećanja na 42. vinkovačke jeseni i ugodno druženje.

ŽUPAN GALIĆ OTVORIO FOLKLORNE VEČERI 42. VINKOVAČKIH JESENI

Petak, 07.09.2007.

Vukovarsko-srijemski župan Božo Galić na Trgu Vinkovačkih jeseni svečanim je govorom označio početak Folklornih večeri. «Dragi Vinkovačanke i Vinkovačani, dragi gosti, pozdravljam Vas u ime županijskog poglavarstva i u svoje osobno ime. Godinu dana je dovoljno kako bi se vidjelo ima li napretka u kvaliteti, očuvanju i osobnosti

naše tradicijske pjesme, nošnje i kulture, a što se svakako mora cijeniti. Gledajući ovu mladost, svi su zainteresirani i svi žele pokazati svoje umijeće, što je poticaj za dalje. Njihovu izvedbu ocijenit će prosudbena komisija te svakako sve učiniti da svaka njihova riječ bude poticaj za dalje. Gledajući ovu mladost i one starije, može se primijetiti da svi žele pokazati što najbolje znaju, a zasigurno su uporno vježbali u zadnjih godinu dana. Iz godine u godinu, a kako se održavaju već 42. put, Folklorne večeri svaki put pokazuju svoju istinsku snagu. Poticaj je to za jače stvaranje i plasiranje naših autohtonih proizvoda i tradicijske kulture u cijeloj Europi. Veselimo se, otvorimo srca za sve goste koji žele uživati, idemo stvarati jači folklor, jaču tradiciju, jaču pjesmu, družimo se i otvorimo svoja srca za sve naše goste. Uživajmo zajedno i neka krene tambura i pjesma.» Podsjetio je župan Galić na neotuđivost folkloru i ustrajnost svih folklornih zaljubljenika u očuvanju izvornosti. Nagrada je jednogodišnji prikaz vjernoj publici koja folklor u srcu ima i nosi. Ova im je večer pružila izvedbe 3 dječja kulturno-umjetnička društva, a devet skupina odraslih izvođača također su pokazali svoje plesno i pjevačko umijeće.

OTVOREN STALNI POSTAV "ETNOLOGIJA VINKOVACA I OKOLICE"

Subota, 08.09.2007.

Veliki reprezentativni, multimedijalni Stalni postav «Etnologija Vinkovaca i okolice», na površini od 668 četvornih metara, realiziran je i otvoren u potkrovlju zgrade Muzeja kao prvi muzejski postav 7. studenog 2001. godine, u povodu 55. obljetnice Gradskog muzeja Vinkovci. Etnološki postav koncipiran je iz tri cjeline: životne, s ugodajima šokačke sobe i šokačke okućnice, druga cjelina je muzeološka s izloženom građom u 33 tipizirane velike

ODRŽANA MEĐUŽUPANIJSKA SMOTRA DJEČJIH FOLKLORNIH SKUPINA I NAJAVA ZA SUBOTNJI MIMOHD

Subota, 08.09.2007.

Na Trgu Vinkovačkih jeseni počele su Dječje vinkovačke jeseni. 12 dječjih folklornih skupina iz isto toliko hrvatskih županija predstavilo je svoje folklorno umijeće. Iz Glogovca, Čakovca, Momića, Vela Luke, Splita, Dugog Sela, Sesveta, Velikog Trgovišća, Benkovca, Pazina i Posedarja, te domaćih Đeletovaca, dječaci i djevojčice u prekrasnim su nošnjama pokazali kako su folklori rad i trud uvijek korisni.

Međužupanijska smotra pravi je put priznanja rada iskusnih starijih poznavatelja folklornog izričaja koji su ustrajni u radu s mladima. Kristijan Ugrina svojom je rječitosti izvršno zabavljao i predstavljao folklorne skupine. U tome mu je voditeljski sigurno pomagala Marijana Ban, te se time zadovoljila želja mladih i onih starijih koji su bili ispred pozornice za razigranim folklornim programom.

KLAPE U GRADSKOM KAZALIŠTU "JOZA IVAKIĆ"

Subota, 08.09.2007.

Večeras u 20.00 sati posjetitelji vinkovačkog kazališta „Joza Ivakić“ svjedočili su koncertnoj promociji multimedijalnog izdanja o Dalmaciji pod nazivom „Pripovid o Dalmaciji“. Muška klapa Fjaka iz Zagreba, klapa Pasika iz Kostanja kraj Omiša te ženska klapa Neverin iz Kaštel Lukšića, dramski umjetnik Špiro Guberina, književnik i autor mnogih klapskih, pop i zbornih pjesama Jakša Fiamengo te urednik i izdavač Ante Mekinić uspješno su predstavili ono što Dalmacija u svom izvornom obliku jest i kakvu je u srcu možemo imati i zadržati. Jakša Fiamengo ističe kako je u Vinkovcima 21. promocija dva značajna nosača zvuka s 48 pjesama snimanih zadnjih 35 godina u izvedbi najkvalitetnijih hrvatskih 26 klapa. Sljedeća je 30. rujna u Dugopolju. Sve pjesme prate tiskani tekstovi, a tu je i mala galerija dalmatinskog slikarstva od najranijeg doba do danas. Ta je koncertna promocija koji je naišao na veliku podršku jer cilj mu je očuvanje kulturne tradicije Dalmacije, pa je „Pripovid o Dalmaciji“ postao brand zaštite autohtonih tradicijskih vrijednosti. A sve zahvaljujući ljudima koji sudjeluju u projektu, a kojima se vjeruje. Ante Mekinić kao idejni začetnik tog projekta, ponosi se klapama koje sudjeluju u prezentaciji te izvornosti i sudjeluju u zajedničkoj borbi zaštite hrvatskog identiteta. Grad Vinkovci i 42. vinkovačke jeseni, sretni su što su ugostili taj multimedijalni projekt najviše kvalitete.

vitrine i tri velika izrađena kutna prostora koji predstavljaju nekadašnje dućane, izloge i obrtničke radionice. Izloženo je oko 1500 predmeta iz vremena prve polovice 19. stoljeća do recentne građe, kao presjek tradicijske baštine vinkovačkog kraja. Izloženim predmetima, prije svega govori se o Šokcima, Hrvatima, rimokatolicima koji su nositelji tradicijske baštine ovoga kraja, ali i o drugim Hrvatima koji su povijesno naseljavali ovo područje, kao i o drugim etničkim skupinama koje žive u ovim krajevima. Treća cjelina u okviru Etnološkoga postava otvoreni je središnji komunikacijski prostor s izrađenim šokačkim klupama i

moćnošću dia, audio i videoprezentacija. U sklopu izložene bogate tradicijske baštine vinkovačkog kraja održavaju se različite radionice, predavanja, promocije knjiga i druga događanja, što je pravi spoj prošlosti na početku trećeg tisućljeća i suvremenosti koju živimo. U proteklom razdoblju, ova etnološka dvorana bila je nezaobilazna u gradu u kojoj je održano 44 različitih priredbi i događaja, ali i snimanje kadrova za brojne dokumentarne filmove. Autorica vinkovačkog Stalnoga etnološkoga postava je mr. sc. Ljubica Gligorević, istodobno autorica i urednica svih izdanja vezanih uz Stalni postav.

sažetak

42. VINKOVAČKIH JESENI

SAJAM TRADICIJSKOG OBRRTNIŠTVA I RUKOTVORSTVA

Nedjelja, 09.09.2007.

U parku u centru Vinkovaca već nekoliko dana u popodnevnom satima traje Sajam tradicijskog obrtništva i rukotvorstva. Prilika je to vidjeti, ali i kupiti proizvode koje vješti rukotvorci i obrtnici već godinama ustrajno izrađuju. Na 24 prodavališna mjesta moguće je vidjeti predmete od kože, krzna, zlatnih niti, stakla, tikvica i slično, što samo svjedoči o različitosti izvorne izrade. Stoga ne zaobidite rukotvorine Marije Čosić, Kate Đigunović, Janje Vranešević, već provjerene šešire Stanka Ištokovića i zanimljive tikvice Mihaela Kelemena. Njima su se pridružile i predstavnice Udruga žena iz Slakovaca, iz Drenovaca, Komletinaca te Vinkovaca, a zadnja tri dana na Sajmu će im se pridružiti Udruga plemenitaša iz Varaždina. Tada će, 14., 15. i 16. rujna, Sajam tradicijskog obrtništva i rukotvorstva trajati cijeli dan.

DJEČJE VINKOVAČKE JESENI OKUPILE DO SADA NAJVEĆI BROJ DJEČJIH SKUPINA

Nedjelja, 09.09.2007.

Više od dvije tisuća djece iz cijele Hrvatske sudjelovalo je na ovogodišnjim Dječjim vinkovačkim jesenima. U svečanom mimohodu ulicama grada prošlo je 55 skupina. Nakon mimohoda, na Trgu Vinkovačkih jeseni pod velikim šatorom Karlovačke pivovare održan je kulturno-umjetnički program KUD-ova "Vladimir Nazor" iz Sombora (Vojvodina), "Požega" iz Požege, "Ledina" Gašinci, "Ilova" (Sisačko-moslavačka županija) i "Klek" iz Ogulina. I ove godine u dječjem programu sudjelovao je pjesnik Mladen Kušec, dok su voditelji programa u ovoga puta bili Marijana Ban i Kristijan Ugrina koji su kao i svih ovih godina bili profesionalni i zanimljivi.

SVEČANOST OTVORENJA PODIJELJENA U DVA DIJELA - SLAVONCU I RATNOM PUTU

Utorak, 11.09.2007.

Tema ovogodišnjih "Jeseni" je prvi stih narodne pismice u dvostihu "Jesen stiže kukuruzi zlate". "Svečanost otvorenja 42. vinkovačkih jeseni u petak, 14. rujna podijeljena je u dva dijela", ističe

prof. Ana Cvenić, autorica scenarija. "Prvi dio posvećen je Slavoncu i njegovoj povezanosti s kukuruzom i kukuruzištem, dok je drugi dio posvećen "kukuruznom putu", odnosno putu spasa kojim je dolazila pomoć Vukovaru koji se tada herojski branio. U programu svečanog otvorenja sudjelovat će 13 poznatih hrvatskih glumaca, među kojima je dosta mladih", istaknula je Cvenić. Na žalost, zbog bolesti, ovoga puta na svečanosti otvorenja izostat će istaknuti hrvatski glumac Ivo Gregurević. Najzanimljiviji dio programa bit će scena primirja u kojoj se želi prikazati da je ovdje, na istočnom bojištu Hrvatske, bila Hrvatska u malom. Tako će se čuti pjesme iz različitih krajeva Lijepe naše, a program će se završiti slavonskim kolom kao simbolom zajedništva. Osim glumaca, tamburaških sastava i KUD-ova brojni posjetitelji, a nadamo se i televizijski gledatelji uživati će vjerujemo u nastupu popularnog Vinka Coce i klape "Ploče". Mnogi će se pitati otkuda klapsko pjevanje na "Jesenima", ali razlog je vrlo jasan, jer se sve veže prema temi kao jednoj cjelini. "Oni dolaze u pomoć ratnicima koji se nalaze ovdje na bojištu", zaključila je prof. Ana Cvenić.

OTVORENE 42. VINKOVAČKE JESENI

Subota, 15.09.2007.

Sinoć su u svečanom ozračju na središnjem vinkovačkom Trgu bana Josipa Šokčevića, otvorene "Vinkovačke jeseni. Nazivom: "Jesen stiže, kukuruzi zlate, označen je početak najznačajnijr folklorne manifestacije u Republici Hrvatskoj. Očekuje se kako će više od osam tisuća sudionika pokazati raskoš, te raznovrsnost vlastitog izvornog iskaza. Sinoćnjim otvorenjem uspjelo se otškrinuti vrata škrinje kulturnog blaga u čemu su sudjelovali glumci, kulturno-umjetnička društva, dramski umjetnici, renomirani tamburaški sastavi, zvijezde tamburaške glazbe Vera Svoboda (koja je od 1966 godine na "Jesenima op.a.)m zatim Šima Jovanovac, Shorty, ali i gosti iz Dalmacije - klapa "Luka" i Vinko Coce. Svi su oni s velikim emocijama dočarali smionost i hrabrost kukuruznog puta između Vukovara i Vinkovaca, te pokazali kako su povijesni događaji važan element ponosno ugrađen u temelje današnjeg hrvatskog društva.

GOVOR GRADONAČELNIKA VINKOVACA DR. MLADENA KARLIĆA NA SVEČANOM OTVORENJU 42. "VINKOVAČKIH JESENI"

Subota, 15.09.2007.

Gradonačelnik grada Vinkovaca, dr. Mladen Karlić na početku svečanosti otvaranja 42. „vinkovačkih jeseni“ pozdravljajući visoke dužnosnike hrvatske vlasti u svom je govoru rekao; „Dobra Vam večer, cijenjeni Vinkovčani, uvaženi dragi gosti, cijenjeni posjetitelji, ja vas sve najsrdačnije pozdravljam. Dobro došli na 42. „vinkovačke jeseni“. Dobro došli na pozornicu hrvatske kulture, gdje ćemo ponovno pokazati tradiciju i jedinstvo i prebogatu baštinu hrvatske kulture. Protjecanje vremena odnosi u zaborav sve ono što nam je nekada bilo važno, drago ili potrebno. Nestaje ponekad i nezamjećena baština, gubi se

ono što su naraštaji oblikovali, čuvali i prenosili. Bogato vinkovačko, slavonsko nasljeđe potaknula nas je prije 42. godine da u tadašnjim vremenima zaustavimo zatiranje onoga što pripada našoj povijesti i našoj kulturnoj baštini. Tako je nastala priredba koju su organizatori nazvali „Vinkovačke jeseni“ želeći tako pokazati budućim naraštajima ideju „da manifestacija traje dugo, želimo da je vi zavolite, negujete je i oplemenite“. Zato večeras želim pozdraviti sve Vas, cijenjeni gosti, koji zajedno s nama slavite Jeseni, što pokazuje da hrvatski narod nije prepušten sam sebi u očuvanju hrvatske tradicijske kulture. Zato pozdravljam sve predstavnike vlasti u našoj državi. U prvom redu izaslanicu visokog pokrovitelja ovogodišnjih Jeseni, potpredsjednicu hrvatske vlade, gospođu Jadranku Kosor. Pozdravljam i predsjednika Hrvatskog sabora, gosp. Vladimira Šeksa. Večeras u Vinkovcima imam radost i pozdraviti i gospodina preuzvišenog monsinjora Marina Srakića, biskupa đakovačkog i srijemskog. Pozdravljam i ministra unutarnjih poslova gosp. Ivicu Kirina. Također i ministra Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, gosp. Petra Čobankovića. Pozdravljam sve saborske zastupnike, članove Hrvatske vlade, časne predstavnike hrvatske vojske, policije, gospodu župane, gradonačelnike i predstavnike prijateljskih gradova iz Njemačke, Italije, Bosne i Hercegovine i sve vas, cijenjeni prijatelji i posjetitelji. Jesen je godišnje doba koje nagrađuje Slavonca za njegov nesebični trud. On i zemlja kao da dijele zajedničku sreću. A Slavonac pokazuje radost i tugu i smisao za humor iskazuje pjesmom. Vinkovačke su jeseni od svog su početka odraz ljubavi i plemenitosti hrvatskog čovjeka prema narodnoj baštini. Zato su Jeseni odavno prešle uske zavičajne granice i počele međusobno povezivati ljude u Hrvatskoj koji cijene i vole tradicijsku kulturu i običaje. U tom nastojanju prepoznala nas je i prihvatila cijela Hrvatska koja nam je došla u goste donoseći običaje iz cijele Hrvatske. Vinkovci već više od četiri desetljeća, početkom rujna, pozivaju u svoj grad goste sa svih strana pokazujući što su im u zalag ostavili njihovi preci da čuvaju i prenose koračajući ponosno u budućnost,

zaodjenutii duhom vjere, ljubavi i plemenitosti, doboko ukorijenjeni u hrvatsku zemlju sa željom da poruke iz naše povijesti ožive kroz „Vinkovačke jeseni“, te da cijeloj Hrvatskoj prenesu poruku nade, vedrine i vjere u budućnost. Kako je Slavonija neiscrpan izvor tema, tako i ovogodišnje „Jeseni“ posvećujemo Slavoncu i njegovoj povezanosti s kukuruzom i kukuružištem, a pokušat ćemo večeras dočarati koliko je kukuruzni put, put spasa kojim je dolazila pomoć Vukovaru u Domovinskom ratu značila za herojsku obranu našeg susjednog grada. Stoga Vama, dragi prijatelji i gosti

grada Vinkovaca, ponovno pokazuje mo s koliko brige i poštovanja negujemo tradiciju narodnog stvaralaštva želeći najbolje našoj djeci u hrvatskoj državi. Hrvatskoj za 21. stoljeće koja će na temeljima različitosti svojih regija pridonijeti boljitku moderne Europe. Poštovane dame i gospodo, ovom manifestacijom ne želimo samo sačuvati običaje, želimo u hrvatskom narodu razviti osjećaj zajedništva, ljubav prema tradicijskoj kulturi, prijateljstvo i razumijevanje među ljudima. Zato vam, poštovani gosti i cijenjeni posjetitelji, želim još jedanput reći Dobro došli na 42. „vinkovačke jeseni“.

GOVOR POTPREDSJEDNICE VLADE JADRANKI KOSOR NA SVEČANOM OTVORENJU "VINKOVAČKIH JESENI"

Petak, 14.09.2007.

Izaslanica visokog pokrovitelja "Jeseni", predsjednika Vlade RH dr.sc. Ive Sanadera, Jadranka Kosor, potpredsjednica Hrvatske vlade, prigodom svečanog otvorenja pozdravljajući sve nazočne na Trgu bana Josipa Šokčevića rekla je: „Poštovane i drage Vinkovčanke, poštovani dragi Vinkovčani, gosti i prijatelji, poštovani predsjedniče Hrvatskoga sabora, gospođine gradonačelnice, dragi sudionici 42.

„vinkovačkih jeseni“ imam veliku čast što vas mogu pozdraviti kao izaslanica visokog pokrovitelja predsjednika Vlade Republike Hrvatske dr. Ive Sanadera. Večeras smo se okupili po 42. put netko više, a netko manje puta, ali uvijek svi s puno ljubavi u srcu došli se pokloniti Vinkovcima, i došli se pokloniti korijenima, tradiciji i kulturi. Svima onima koji godinama, s velikom ljubavi i požrtvovnošću, čuvaju korijene, tradiciju, svoju, didovinu. Želim se zahvaliti svima koji to čine uporno i ustrajno, koji su to činili i u vrijeme najtežih dana Domovinskog rata u obrani Hrvatske, pa i ovdje u herojskim Vinkovcima, koji su nas sve zadužili. Želim zahvaliti na organizaciji ove velike manifestacije, koja postaje uzor svima nama u drugim krajevima Hrvatske u tome kako se čuva i ljubi svoje. Gospođine gradonačelnice, želim Vam zahvaliti, i svim organizatorima, ali naravno i svim sudionicima koji su došli u Vinkovce. Evo, u ovom trenutku, uistinu ovdje je Hrvatska u malom. Budući da je glavni moto pod kojim se odvija ovogodišnja manifestacija „Jesen stiže, kukuruzi zlate“, naravno da podsjeća na bogatstvo i ljepotu jeseni, ali i na slavne, herojske dane obrane Hrvatske i obrane Vukovara, gdje su Vinkovci odigrali veliku ulogu, podsjeća sve nas na taj put kojim je stizala pomoć i zato vas molim da i u ovom trenutku budemo u srcima sa svima onima koji su branili Vukovar i cijelu Hrvatsku. Posebno s onima koji su dali živote u obrani Hrvatske, u obrani Vukovara, da se spomenemo svih njih i da se u mislima spomenemo i tragično nastradalih vatrogasaca na otoku Kornatu. Mislimo večeras na njih ovdje u Vinkovcima. Dragi prijatelji, dame i gosti, želim da ovo bude još jedna manifestacija koja će se pamtili po ulicama ovog prelijepog grada, neka njima poteče pjesma, ljubav, međusobno poštovanje, razumijevanje, sve ono čemu nas 42. put uče „Vinkovačke jeseni“. Hvala lijepo svima Vama što ste došli, hvala Vam na ustrajnosti, požrtvovnosti i ljubavi i s velikim veseljem i poštovanjem usudim se reći s velikim uzbuđenjem, proglašavam 42. „Vinkovačke jeseni“ otvorenim. Hvala Vam lijepa i živjeli.“

NAJBOLJI OD NAJBOLJIH I OVE GODINE NA DRŽAVNOJ SMOTRI HRVATSKOG IZVORNOG FOLKLORA

Subota, 15.09.2007.

Na Trgu bana Josipa Šokčevića održan je prvi dio Državne smotre hrvatskog izvornog folklor. Brojnim posjetiteljima, ljubiteljima tradicijske kulture predstavilo se 14 najboljih folklornih sdakupina od 30-tak odabranih iz cijele Hrvatske. Riječ je o najboljim društvima koja su odlukom stručne komisije izabrana na županijskim smotrama folklor. Tako su brojni posjetitelji mogli pogledati koreografije KUD-ova "Tomislav" iz Sibirja, "Marko Markota" Rogotin, "Ivan Vitez Trnski", Nova Rača, "Brnaze" iz Brnaza, "Sveti Antun" Pokupska Dolina, "Goričan" iz Goričana, "Hrvatska čitaonica" iz Đakovačkih Selaca, "Brodosplit" Split, "Podgorac" Gračani, "Bedem", Grebaštica, "Ogranak Seljačka sloga", Posavski Bregi, "Ivan Fonović Zlatela" iz Kršana, te "Šokadija" Stari Mikanovci.

ULICAMA GRADA U SVEČANOM MIMOHODU PROŠLO OSAM TISUĆA SUDIONIKA "VINKOVAČKIH JESENI"

Nedjelja, 16.09.2007.

Najsnažniji dio najveće državne manifestacije 42. „vinkovačke jeseni“ svakako je Svečani mimohod svih sudionika i revija konjskih zaprega. 74 izabrana i najbolja kulturno-umjetnička društva iz cijele Hrvatske te 20 jahača i 24 konjske zaprege, najbolje će prezentirati izvorni folklor u svom najsajnijem obliku. U toj fantastičnoj slici različitosti narodnog ruha (od cijele Dalmacije, otoka, Like, Istre, Međimurja, Podravine, svih dijelova Slavonije....) nalazi se 8000 sudionika. Svi su oni u Vinkovcima iz istog razloga, izvesti autentični prizor, začinjjen uvježbanim pokretom, raspjevanim glasom i spretnim rukama koje znaju

kako prebirati po instrumentima. Izvorni folklori izričaj, neponovljiva je činjenica koju sudionici već godinama čuvaju i otimaju zaboravu. Sve se to pokazuje i ove godine u gradu na mirnoj rijeci Bosuti, a kontinuitet manifestacije od 42 godine samo je pokazatelj njezine snage i opstanka Na samom početku mimohoda i ove je godine bio Gradski puhački orkestar „Vinkovci“ koji je s obukom počeo u rujnu 2004.g. Upravo je njima pripala čast najaviti početak mimohoda. A on svake godine može krenuti samo onda kada gradonačelnik dopusti. Tako je i ove godine, na čelu povorke od 8 konjanika nalazi se Dražen Milinković, predsjednik konjogojske udruge „Slakovci“, koji je od gradonačelnika grada Vinkovaca, gosp. Mladena Karlića, zamolio dopuštenje za početak Svečanog mimohoda. Nakon već poznate rečenice „NEKA SVEČANI MIMOHOD KRENE“ u prekrasnom sunčanom ozračju ukazala se fascinantna kolona svih sudionika. Svakako su je mogli pratiti i gledatelji Hrvatske televizije na Drugom programu u izravnom prijenosu. Prvi su predstavnici Sokolske garde „Hrvatski sokol“ Vinkovci, za njima prošli su ovogodišnji pobjednici na reviji „Mladost i ljepota Slavonije“ u Starim Mikanovcima, zatim djevojke s pobjedničkim etnofrizurama iz Osijeka i Pitomače. Svake godine, pa tako i ove, u Mimohodu predstavlja se udruga za promicanje folklornog kulturnog izričaja „Vinkovački šokački rodovi“, a nakon njih također vinkovačko kulturno-umjetničko društvo „Tkanica“, čiji su se članovi odjenuli u stilizirane građanske

odore s početka 20.stoljeća. Novina su u ovogodišnjem mimohodu predstavnici Udruge kuburaškog društva „Složna kubura“ iz Pregrade koji njeguju stari običaj uoči blagdana Uskrsa, kada se redovito održavalo pucanje iz mužara i kubura. No, također iz istih je razloga osnovano i kuburaško društvo „Gromovnik“ iz Svete Nedelje, a broji 60 članova. Sve su to iznimni sudionici različitih Udruga i društava, promicatelja istinskih folklornih značajki. KUD „Grančica“ iz Đeletovaca prvo je od 74 kulturno-umjetničkih društava prošlo pozornicom na Trgu bana Josipa Šokčevića, gdje je mnogobrojno gledateljstvo pažljivo pratilo zbivanja na otvornim ulicama grada. A slika je stvarno bila zadivljujuća, jer sva su kulturno-umjetnička društva pokazala raskoš svoje izvedbe na čemu su i zasluženo svi dobili pljesak. Zadnje folklorno društvo KUD „Dunav“ iz Vukovara, koje uporno čuva tradicijsku kulturu Slavonije i Srijema, naglasilo je kraj velikom iščekivanju prolaska 24 konjske zaprege, 20 jahača, 8 konjanika i po prvi put 4 fijakerista iz Vinkovaca, Županje, Otoka i Babine Grede. Fijaker se vozio Vinkovcima još za vrijeme Vojne krajine pa sve do 80-tih godina prošlog stoljeća. Ove su „Jeseni“ prigoda sjetiti se starih vremena i potaknuti obnavljanje zapostavljenih tradicijskih obrta. Svečani mimohod i revija konjskih zaprega, najsajjniji su dio ove goleme i važne manifestacije kojom čuvamo tradiciju, osnažujemo kulturnu baštinu.

VINKOČANKI ZRINKI TURALIJI PRIPALA ČAST VODITI SVEČANI MIMOHOD 42. "VINKOVAČKIH JESENI"

Nedjelja, 16.09.2007.

Brojni posjetitelji u gradu na Bosuti za trajanja svečanog mimohoda 42. vinkovačkih jeseni pitali su se tko je voditeljica uz poznatog i neponovljivog Branka Uvodića. Riječ je o, novinarki HTV-a Zrinki Turaliji. Zrinka je rođena u Vinkovcima. Kako je naglasila, odrasla je uz "Vinkovačke jeseni" i nije bilo "Jeseni" da s roditeljima, kasnije sa svojim prijateljima svaki svečani mimohod odgleda od početka do kraja. "Jeseni su stvarno u mom srcu i poziv ljudi koji su organizirali "Vinkovačke jeseni" da dođem pridružim se manifestaciji te popnem na tu pozornicu i najavim taj svečani mimohod za mene je bila velika čast, kazala je Zrinka i dodala kako nije riječ o floskuli, već o iskrenoj časti. Ono što je manje poznato jeste da je Zrinka Turalija unazad desetak godina izvještavala s "Vinkovačkih jeseni" pripremla priloge za informativni program promatrajući mimohod iza televizijske kamere i o njemu izvještavala najbolje kako je mogla. "Kada vam se ukaže prigoda da se popnete ispred kamere na pozornicu to promatrate s one pozornice prema kojoj vam je godinama pogled bio usmjeren, onda je to jedna nova dimenzija u mom profesionalnom životu", naglasila je Turalija.

PREDSTAVLJENA MONOGRAFIJA "40 VINKOVAČKIH JESENI"

Monografija-čuvarica vrijednosti kojima se ponosimo

Uz nezaobilazne zvuke tamburice i pjesmu slavonsku u izvedbi vinkovačkih "Dika", u srijedu, 12. rujna, u prigodi održavanja 42. vinkovačkih jeseni, u velikoj gradskoj vijećnici, predstavljena je monografija "40 Vinkovačkih jeseni". Izdavači su Grad Vinkovci i Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije.

U ime domaćina govorio je gradonačelnik Vinkovaca dr. Mladen Karlič koji je podsjetio na nastajanje te vrijedne publikacije i na vrijednosti što ih je njegovala i njeguje naša jesenska manifestacija. "Za monografiju se može reći da je ujedno i foto-monografija. Ona je jedan lijep pisani prilog o svemu onome što se dogodilo u četrdeset godina Vinkovačkih jeseni, kako su i zbog čega nastale. Želio se sačuvati identitet hrvatskog naroda i u tome se uspjelo", naglasio je gradonačelnik Karlič i izrazio radost što ta manifestacija iz godine u godinu postaje sve veća, značajnija.

Govoreći o monografiji, urednik Marko Landeka, prof., između ostalog, naglasio je da je ona nastajala u proteklih godinu i pol dana i da su u njoj zastupljeni tekstovi osam autora, te da su obrađena sva područja, sve one tematske cjeline koje su se događale na Vinkovačkim jesenima, od kazališnih predstava, likovnih izložbi, gospodarskih i sportskih priredbi. "Podrazumijeva se", rekao je Landeka, "da dominantnu temu čini folklor. U monografiji je dan popis svih skupina koje su na Jesenima sudjelovale u proteklih deset godina, te programi Jeseni". Istaknuo je da su u monografiji zastupljene teme koje dosad nisu bile obrađene, što toj publikaciji daje jednu kvalitetnu dimenziju. Monografiju "40 Vinkovačkih jeseni" studiozno je predstavila Helena Voda, prof., koja je istaknula da je u njoj najviše pozornosti posvećeno posljednjem desetljeću djelovanja Vinkovačkih jeseni. "Vodilo se računa o tome da vrijednosna, kvalitativna zastupljenost fotografije i pisane riječi bude podjednaka, te da niti jedna od umjetnosti ne zauzme prostor onoj drugoj, nego suprotno tome da se nadopunjuju, nadovezuju i zajedno vode do one treće povezujuće, ujedinjujuće, a to je glazba, narodna, folklorna", naglasila je Helena Voda.

Knjiga sadrži deset autorskih tekstova i u svakom tekstu je obrađena posebna tematska cjelina. Zastupljeni su tekstovi Marka Landeke, Janje Juzbašić, dr.sc. Anice Bilić, Helene Voda, Stjepana Jožića, mr.sc. Vladimira Ćirića, Milke Vide, Ante Miljka i Ane Cvenić. "Iako svi autorski prilozi imaju različita tematska određenja jedno im je svima zajedničko, naglašavanje Vinkovačkih jeseni kao priredbe prvorazrednog značaja za Vinkovce i vinkovački kraj kada je u pitanju najznačajniji doprinos, a to je očuvanje hrvatske folklorne baštine", rekla je Voda.

Svakako valja istaknuti da se na samom početku monografije nalazi gotovo lirski predgovor vinkovačkog gradonačelnika dr. Mladena Karliča, te da su sažetak tekstova na engleski preveli prof. Berislav Božanović, a na njemački dr.sc. Tomislav Talanga. Lekturu i korekturu napravila je Helena Voda.

Knjiga ima 260 stranica i oko dvjestotinjak fotografija iz arhiva DESIGN STUDIJA D, ZAKUD-a i fotografa Dražena Bote. Grafičko oblikovanje potpisuje Željko Benčević.

U nakladi od 2.000 primjeraka monografiju je tiskala vinkovačka Zebra.

Milka Vida

40
VINKOVAČKIH
JESENI

predstavljamo...

KUD „Lela i Vladimir Matanović“

Kulturno-umjetničko društvo „Lela i Vladimir Matanović“ iz Antina osnovano je 1937. godine kao ogranak Seljačke sloge. Nakon Drugog svjetskog rata preimenovano je u KUD „Josip Kozarac“, a danas djeluje pod imenom KUD „Lela i Vladimir Matanović“ u spomen na sestru i brata Matanović poginule u Domovinskom ratu. Društvo se deklarira kao izvorna folklorna skupina, broji stotinjak članova raspoređenih u dječju, tamburašku, plesnu i pjevačku (žensku i mušku) sekciju. Dugi niz godina nastupaju na Vinkovačkim jesenima, gdje u zadnjih nekoliko godina postižu sjajne rezultate – godine 2006. i 2007. nastupili su na svečanom otvorenju spomenute smotre, 2006. i na Državnoj smotri izvornoga folkloru, a 2007. godine

zauzeli su treće mjesto u ukupnom poretku Folklornih večeri, u konkurenciji sa više od 60 društava. Osim na Vinkovačkim jesenima, društvo je nastupalo i nastupa na svim važnijim manifestacijama i smotrama folkloru diljem Lijepe naše od kojih su najistaknutiji nastupi na Đakovačkim vezovima, Brodskom kolu i sl., a posebno su ponosni na svoj nastup u Zagrebu 2006. godine na smotri Pasijska baština u sklopu koje je snimljena i televizijska emisija za HRT pod nazivom Korizmena sjećanja, a u suradnji sa mr. sc. Miroslavom Hadžihusejnović Valašek – vanjskom suradnicom uredništva za narodnu glazbu Hrvatskoga radija i Aleksejem Pavlovskym, urednikom programa za narodnu kulturu Hrvatske

radiotelevizije.

Predsjednik društva je gosp. Stjepan Belić koji je najveći dio svoga dosadašnjeg života posvetio upravo KUD-u i očuvanju tradicije sela Antina. Posebno se mora istaknuti njegov doprinos u poznavanju narodne nošnje vinkovačkog kraja, posebice sela Antina, plod čega je gotovo nepogrešivo i vrlo kvalitetno odijevanje članica i članova KUD-a „Lela i Vladimir Matanović“. Gospodin Belić bavi se i izradom narodnih nošnji, što zaista nije lak posao. Voditelj društva je Antun Božić, samičar koji posjeduje diplomu kojom je osposobljen za samostalno podučavanje sviranja na tamburi samici izdanu na Seminaru folkloru panonske zone. Božić je student druge godine etnologije i kulturne antropologije te

Antin

turkologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a ove godine planira nastaviti solo pjevanje u Zagrebu koje je već dvije godine pohađao u Vinkovcima.

U sklopu društva tri godine djeluje ŽPS „Antinčanke“ koja je svojim prvim nastupom na Večerima M. Bačića u Babinoj Gredi 2005. godine, vrlo zapaženim nastupom izborila mjesto među pet najboljih grupa koje su nastupile na smotri Alaj pjevam i pjevati znadem u Slavonskom Brodu. Pjevaju i na smotrama crkvenog pučkog pjevanja, a gotovo sve članice su ujedno članice i crkvenog zbora u Antinu. Njihov župnik vlč. Marko Bubalo

ponosan je i sretan jer Antinčani svake godine na misu zahvalnicu dođu odjeveni u narodnu nošnju, u nevjerojatno velikom broju. Osim ženske pjevačke skupine, u društvu djeluje i TS „Žara“ (u spomen na Žarka Solda, voditelja antinačkih tamburaša prije rata, na žalost poginulog u Domovinskom ratu). Njihov rad je obnovljen prije nekoliko godina, a mlade tamburaše je izučio gospodin Martin Mijakić rodom iz Antina, koji živi u Vinkovcima, a njegov rad, nakon što je osposobio dečke za sviranje, nastavio je voditelj društva Antun Božić. Nedavno je u društvu osnovana i muška pjevačka skupina, te dječja skupina koja broji 60-ak članova. Antinčani su ponosni na svoj rad, snimili su brojne radijske i televizijske emisije o svome radu i postojanju. Osim toga, KUD „Lela i Vladimir Matanović“ već devet godina, inicijativom predsjednika društva, a u suradnji sa mr. sc. Ljubicom Gligorević, etnologinjom djelatnicom Gradskog muzeja Vinkovci i televizijskom voditeljicom, te Darkom Paurićem, radijskim urednikom i vodite-

ljem, održava smotru „Zimsko spremanje“ – reviju cura, snaša i momaka u tradicijskom zimskom ruhu koja je natjecateljskog karaktera. Sljedeće „Zimsko spremanje“ očekujemo 19. siječnja 2008. godine.

Na početku je spomenuto kako se društvo deklarira kao izvorna folklorna skupina, što znači da se na sceni predstavljaju samo s običajima, plesovima i pjesmama koje su nekada davno izvodili mještani sela Antina. Tradiciju prenose najstariji mještani Antina koji se s nostalgijom u očima prisjećaju prošlih „vrimena“. Skupljanju običaja puno su pridonijela i sjećanja predsjednika društva gosp. Stjepana Belića koji

od djetinjstva prati i pamti antinačke običaje, a u novije vrijeme i terenska istraživanja voditelja društva Antuna Božića koji od antinačkih baka, posebice svoje, saznaje stare antinačke napjeve svjetovnog, ali i duhovnog karaktera.

Društvo ove godine slavi 60. obljetnicu postojanja.

IVAN KOZARAC (1885.-1910.)

pripremila *Marijana Barnjak*

Jedno od najslavnijih vinkovačkih imena svakako je ime Ivana Kozarca. Iako je, kao i mnogi hrvatski pisci, bio mučen životnim nedaćama i bolešću, zadužio je hrvatsku književnost kao sudionik hrvatske moderne, romanopisac, pjesnik i pripovjedač. Njegov kratki život bio je vrlo buran. Rođen je u seljačkoj obitelji u vinkovačkom sokaku Krnjaš gdje je bio „lijep kao snaša“, gdje je „tarabe preskako, kruhom pito lajava garova i krao vrele poljubljuje...“. Školovanje prekida u trinaestoj godini kada postaje odvjetnički pisar. Kako je bolovao od tuberkuloze, prolazio je kroz brojna lječilišta, no sve je bilo neuspješno. Umro je u 25. godini.

U književnosti se pojavljuje 1903. pisanjem crtica i stihova koje je objavljivao u Viencu pod pseudonimom Kerepov. Zanimljiva je činjenica kako je bio vrlo problematičan učenik sa slabim ocjenama iz hrvatskom jezika, jezika na kojem je stvorio jedno od najboljih praznih ostvarenja hrvatske moderne. Njegova prva zbirka novela Slavonska krv tiskana je 1906. Tada su već u hrvatskoj književnosti vladale velike filozofske i poetske sastavnice modernizma, čijem se duhu i sam Kozarac priklanjao. Kozarca prožima duh Slavonije i Šokadije, suživot s bratom Josipom i Jozom Ivakićem, te vlastita duša koja je do smrti bila prkosna i ponosna.

Kozarac je bio uspješan i u ljubavnoj lirici, što potvrđuje i njegova poznata pjesma Milovo sam garave i plave koja je uglazbljena i posvećena Vinkovčanki Mariji Guttman, Kozarčevoj rođakinji i velikoj ljubavi. Želja za životom, dinamikom i strasnim življenjem očituje se u pjesmi Da se povežemo.

Roman Đuka Begović zauzima posebno mjesto u hrvatskoj književnosti i ocrta čitavu psihologiju Kozarčeve suvremenosti i ljudi koji su ga okruživali. Roman je prvi put objavljen u 4 nastavka krajem 1909. godine u časopisu Ilustrovani obzor, a kao knjiga prvi put izlazi nakon autorove smrti 1911. u Zagrebu. To je kratki roman i roman lika, izrađen prema živom modelu Đuke Grigića, vinkovačkog Šokca. Đuka je tipičan modernistički lik koji je izgubljen i neshvaćen. Tradicionalizam slavonskog sela nije išao u prilog Đukinom neobuzdanom karakteru. Đuka neprestano traži smisao života, njegovu starost prožimaju grijesi iz starosti, osuđen je na stalne provale nagona i želju za slobodom, utapanje u alkoholu i hedonizmu, preplavljenost suvošču i grubošću. On samo teži osobnoj zadovoljštini i ne brine o komentarima sela i ljudi koji ga okružuju. Njegov se karakter protivi svim moralnim načelima i svijesti slavonskog sela zbog toga što mu njegova osobna filozofija i životni ritam govore da ustaljeni način života ograničavaju individualnost pojedinca. On uvijek brani sebe i uvjeren je kako su svi njegovi postupci opravdani i poželjni, bez obzira što često ne uživa u svim svojim duševnim stanjima. Đuku zaokupljaju razlozi njegovih buntovnih postupaka, i on se neprestano unosi u sjećanja na najdramatičnije trenutke svog života, kao što su ubojstvo oca, odnos prema supruzi, strast prema udanoj ženi, boravak u kaznionici, odnos s kćeri i dr. U svemu se prisjeća i svog oholog i razmetljivog oca i koliko god se trudio ne može pobjeći toj zloj krvi koja je „ključ interpretacije Đukina lika i njegove nature“. Kao takav Đuka Begović potpuno se uklapa u mnoge usamljene likove hrvatske moderne. On je primjer kako izgleda spoj lošeg odgoja, nemira i nezadovoljstva i težnje za boljim životom. Zbog toga je Đuka Begović živ i u današnje vrijeme! Bez obzira što on na kraju romana propada, u njemu ipak preživljava ponos i on uopće ne žali zbog svojih postupaka što ga čini posebnim.

Iako je život Ivana Kozarca bio kratak i nesretan, u hrvatskoj i slavonskoj književnosti ostavio je neizbrisiv trag.

«...Đuka Begović leži u to doba na daskama u čobanskoj kućici, zapravo kolicima na dva točka, puši, pljucka i odihava... Ne žali on niti za zemljom, niti za kućom, niti za onim životom bečarenja i kerenja, ne žali ni za čim. Nego sve do zaspiva leži i motri parčad zagasitog neba, treptaj zvijezde, čar bljedila mjesečeva kroz luknjice natrkova svoje kućice - tup kako svagda. Nego, bog zna hoće li on u tomu završiti. Teško je to rasuditi na Đuki Begovića. Ne da se to. Zagonetka je on. Možda će se on i opet izmijeniti, možda već sutra, prekosutra... Možda će se i opet dati na opijanje, i bečarovanje, a pošto ne ima imetka, varat će, krast će...

Možda će...»

MATIJA ANTUN RELJKOVIĆ (1732.-1798.)

Hrvatska književnost 18.st. obilježena je različitim estetskim shvaćanjima i pjesničkim stilovima. U Europi je u to vrijeme započela težnja za istinitim i poučnim književnim djelom koje će i neobrazovanima napraviti stazu prema znanju. Hrvatski su pisci slijedili te trendove i taj val pokreće Andrija Kačić Miošić svojim djelom Razgovor ugodni naroda slovinskoga koje je pisano kao pučka pjesmarica. Drugo značajno ime je Matija Antun Reljković.

Matija Antun Reljković rođen je u Svinjaru u blizini Slavanskog Broda g. 1732. Rođen je u vrijeme Vojne krajine i 1757. je kao vojnik zarobljen u sedmogodišnjem ratu. Niz godina proveo je u Frankfurtu na Odri. Bez obzira što je zarobljeništvo bilo nesretna okolnost, njegov znatiželjni duh učinio ju je prednošću. Kao pravi intelektualac neprestano je istraživao po bibliotekama, učio francuski jezik i na taj način vrlo je lako bio u doticaju sa strujanjima u zapadnom dijelu Europe koja je bila kolijevka prosvjetiteljskih ideja. Poljoprivreda je tada predstavljala glavni izvor za gospodarsko napredovanje zemlje i njezino bogatstvo. Nakon zarobljeništva u Hrvatskoj napreduje u vojnoj službi te diplomom cara Josipa II. dobiva plemstvo. Umro je 1798.godine u Vinkovcima. Ta vojna služba nije jedina stvar po kojoj je ime Matije Antuna Reljkovića ostalo zvučno i važno do današnjih dana. On se čitavog života bavio književnošću kroz prosvjetiteljstvo, što je prenio i na svog sina Josipa Stjepana.

Njegov slavonski zavičaj u to je vrijeme bio jedan od nerazvijenijih dijelova domovine, ali isto tako i dio s neprocjenjivim prirodnim bogatstvima koja su bila neiskorištena jer je narod bio neobrazovan. Da to ispravi, Reljković 1762. piše dvije vrijedne knjižice kojima želi obrazovati Slavonce. To je bila Slavonska libarica i Satir iliti divji čovik. Reljković je bio svestran i djelovao je na jezikoslovnom i didaktičnom polju. 1767. piše Novu slavonsku i nimačku gramatiku koja u 18.stoljeću doživljava 3 izdanja. Reljkovićeve Gramatika obuhvaća morfologiju, slovopis i sintaksu. Uz nju je napravio prilog u obliku rječnika, obrasce razgovora te na kraju u stihu Fabulu od mlinara i njegovog sina. To je kratak epski sastav napisan kao obrana gramatike. Rječnik je pojmovni i hrvatsko-njemački, a u Gramatici svako poglavlje ima svoje ime i on razrađuje sve vrste riječi. Glavno narječje je štokavsko, no javljaju se i elementi ostalih hrvatskih stilizacija što je u skladu s hrvatskom tradicijom. U Saksoniji je napisao svoje najpoznatije djelo Satir iliti divji čovik. To je dvostruko satirični ep koji se sastoji od 11 pjevanja i u kojem se Reljković obrušava na loše moralne i gospodarske prilike u Slavoniji. Takva situacija nastala je zbog okrutnih turskih pustošenja na slavonskom tlu, nakon kojih je Slavonac ostao siromašan, slomljenog duha i kulture.

*Tako i teb', Slavonijo moja,
ukide se sva lipota tvoja
jer dušmanin gledat ne mogaše
plodne zemlje, plemenite paše;*

On smatra da se zlo može iskorijenit samo kroz prosvjetom. Satir je napisan epskim desetercima. i Opjevana je slavonska zemlja u svom punom, prirodnom i bogatom izdanju i koja je u opreci sa zapuštenim i gospodarski zaostalim slavonskim seljakom. Reljković se uživljava u ulogu pravog prosvjetitelja i čitav ep prožima savjetima i poukama za slavonskog seljaka. Razloge zaostalosti Reljković pronalazi i u svijesti stanovnika koji su i dalje skloni tzv. „turskim školama“ u koje ubraja kolo, prelo, raskošne svadbe... Najviše pozornosti posvećuje načinu obrade zemlje i njezinom razvoju, sve prema uzoru na suvremene gospodarske reforme zapadne Europe. Antičko mitološko biće po imenu Satir na jednostavan i duhovit način prenosi piščeve ideje u želji za uzdizanjem i napretkom. Reljković je očajan zbog činjenice da Slavonci slabo poznaju svoj jezik i pismo, djeca im ne idu u školu...Zanimljivo je izdanje iz 1779. (Osijek) gdje se, kao Satirov sugovornik, pojavljuje Slavonac koji Satira uvjerava kako su sve njegove pouke urodile plodom. Satir iliti divji čovik može se izdvojiti i prema nekim književnoestetskim vrijednostima, kao što su vrhunski opisi krajolika, Slavonije i slavanskog sela te lik Satira koji je oblikovan po uzoru na antičku idilično-pastoralnu poeziju. Reljković je još pisao i mnoga druga djela, kao što je zbornik kratkih poučnih priča Nek je svašta. Prevodio je i Pilpajevu, Ezopove i Fedrove basne, te pisao poučna djela iz poljoprivrede i stočarstva. Reljkoviću je neprestano u mislima bila ideja o obrazovanju i prosvjećivanju svih slojeva društva u njegovoj Slavoniji i Vinkovcima u kojima je proveo zadnje godine svog života .

Satir kazuje lipotu ležaja Slavonije

*Slavonijo, zemljo plemenita
vele ti si lipo uzorita,
nakičena zelenim gorama,
obaljana četirim vodama.*

*Po tebi se bijele gradovi
kao na vodi sivi labudovi:
Brod, Gradiško, Osik i Varadin,
što je pram njih ja! Niš jali Vidin!
Još varoše brojiš plemenite
koji tebe sa svih strana kite:
Požega je i Virovitica,
Cernik, Pakrac i još Pleternica,
i Valpovo, Kaptol, Kutijeva,
od starine abacija ova;
I Našice i jošter Velika,
Brod i Kobaš i Novogradiška,
Pak je Ilok, Osik i Vukovar,
i Vinkovci, Šaregrad, Djakovar*

*A ti ležiš posrid ovih voda
kao jedna zelena livada.*

Matija Antun Reljković, 1762.

ŠOKAČKA RIČ 5

PROGRAM ŠOKAČKE RIČI 5

Petak, 9. studenoga 2006. u 15 sati

Pozdravni govor predsjednika Zajednice kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije Andrije Matića

Promocija Šokačke riči 4, Zbornika radova Znanstvenoga skupa *Slavonski dijalekt*, recenzentica prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić i urednica doc. dr. sc. Anica Bilić

od 15,30 do 18,45 sati

Znanstveni skup *Slavonski dijalekt* (prvi dio)

u 19 sati

Svečanost dodjele nagrada ŠOKAČKE RIČI 5
dr. sc. ANTUNU ŠOJATU i VLATKU JURKOVIĆU

u 19,30 sati

ŠTOKAVČIĆI

Subota, 11. studenoga 2006. od 9 do 12,30 sati

Znanstveni skup *Slavonski dijalekt* (drugi dio)

ZNANSTVENI SKUP SLAVONSKI DIJALEKT

Voditeljica dr. sc. Anica Bilić

Slavonski dijalekt u medijima

Doc. dr. sc. Branko Kuna, Osijek, Ana Mikić, asistentica, Osijek,
Hrvatska narječja i reklame u elektronskim medijima

Vlatko Jurković, novinar, Osijek,
Šokački govor na radiju

Mr. sc. Ljubica Gligorević, muzejska savjetnica, Vinkovci,
Promidžba tradicijske kulture u elektronskim medijima

Janja Juzbašić, dipl. etnologinja, Županja,
Šokačka ekavica u neobjavljenim etnografskim zapisima Ivana Filakovca

Slavonski dijalekt s naglaskom na poddijalektima

Prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić, Osijek, Silvija Čurak, znan. novakinja, Osijek,
Drenovački govor

Prof. dr. sc. Marko Samardžija, Zagreb,
Što je Stjepan Ivšić zabilježio u Vođincima prije stotinu godina

Dr. sc. Marija Znika, viša znanstvena suradnica, Zagreb,
Prošćenje i kirvaji

Dr. sc. Mijo Lončarić, znanstveni savjetnik, Zagreb,
Govor Orubice u literaturi i danas

Izv. prof. dr. sc. Mira Menac-Mihalić, Zagreb,
Strano u slavonskoj frazeologiji

Prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić, Osijek, mr. sc. Emina Berbić-Kolar, Slavonski Brod,
Govor Starih Perkovaca

Prof. dr. sc. Jasna Melvinger, Petrovaradin,
Petrovaradinski leksik iz prve polovice 19. stoljeća

Doc. dr. sc. Loretana Despot, Osijek, Marina Pilj, prof. Osijek,
Govor Brodanaca

Doc. dr. sc. Živko Gorjanac, Baja,
Neke svojstvenosti govora dušnočkih i bačinskih Hrvata

Doc. dr. sc. Sanja Vulić, Split,
Šokački idiom Šonte u tekstovima Ruže Siladev

Mr. sc. Stjepan Blažetin, Pečuh,
Natuknica »Šokac« u mađarskim leksikonima

Prof. dr. sc. Ernest Barić, Pečuh,
Mikrotoponimi sa sufiksom -ište (-išće) u županiji Baranya

Dr. sc. Željko Jozić, znanstveni suradnik, Zagreb,
Još ponešto o terenskom istraživanju

Slavonski dijalekt u književnosti

Prof. dr. Janja Prodan, Pečuh,
Izražajna vrijednost dijalekta

Mato Batorović, Ilok,
Antun Mihalić i nove »riči« u slavonskom jeziku

Mr. sc. Mario Berečić, lektor, Osijek,
Elementi podravske štokavice u opusu Adama Tadije Blagojevića

Dubravka Brunčić, asistentica, Osijek,
Nacionalno-integracijska paradigma u tekstovima slavonskih romantičarskih pjesnika

Doc. dr. sc. Vladimir Karabalić, Osijek, Sanja Cimer, asistentica, Osijek,
Neke osobitosti jezika Josipa Kozarca, s posebnim osvrtom na rečenicu

Izv. prof. dr. sc. Vlasta Rišner, Osijek, Maja Ižaković, znan. novakinja, Osijek,
Izricanje mjesta, vremena i načina u djelima Ivana Kozarca

Andelka Tutek, asistent, Pečuh,
Jezik pučkoga komada Graničarska ljubav Ljube Babića

Mr. sc. Vladimira Rezo, asistentica, Zagreb,
Slavonski dijalekt u šokačkom ciklusu Mare Švel Gamiršek

Dr. sc. Anica Bilić, znanstvena suradnica, Vinkovci,
Slavonski dijalekt i stereotip raspojasane Slavonije

NAGRADE ŠOKAČKE RIČI 5

DR. SC. ANTUNU ŠOJATU I VLATKU JURKOVIĆU

Glazbeni dio programa pripremili su prof. Sanja Čurko i prof. Damir Šenk s učenicama Srednje glazbene škole iz Vinkovaca Kristinom Senčić, Petrom Marković, Josipom Bainac, Anom Drinovac i Marinom Kozina.

ŠTOKAVČIĆI

Voditeljica Ksenija Petričić

Osnovna škola "Vladimir Nazor" iz Komletinaca
Mateo Čelebić, Gabrijela Doić (Marija Čorić)

Osnovna škola Josipa Lovretića iz Otoka
Ivan Klarić, Nikolina Mešanović, Vlatka Perković, Tina Ukić (Daria Gongeta, Anica Valenić)

Učenička zadruga "Zadrugari", Osnovna škola Vođinci
Josipa Ištaković, Ivana Tovilo (Zlata Maršić-Ferić, Marija Levanić)

KUD "Sloga" iz Retkovaca
Marija Lovrek, Marko Sabljaković

KUD "Ivan Goran Kovačić" iz Ivankova
Marin Cerančević, Tomislav Cerančević, Laura Dogan, Kristina Franović, Ančica Gillinger, Mislav Gillinger, Marija Katić, Tena Matijević, Robert Matijević, Lucija Vrgoč, Valentina Vukić, Ana Kockarević, Marko Živković i Ante Jurčević, samičar (Mirjana Klarić, Ksenija Petričić)

Šimun Bilić iz Andrijaševaca (Ksenija Petričić)

Mirna Filakovac iz Prkovaca (Marija Filakovac, Mirjana Vranić)

BEĆARAC ZAŠTIĆENI PROIZVOD

Ministarstvo kulture proširuje listu zaštićene nematerijalne kulturne baštine

Nedavno je Ministarstvo kulture na listu zaštićene nematerijalne kulturne baštine pored bećarca stavilo i pet drugih kulturnih dobara Slavonije, Baranje i Srijema, pa tako nacionalnu listu čini već 28 pojmova, od kojih je većina stavljena u posljednjih 6 mjeseci.

Dužnost nam je pridržavati se povjesno-tradicijskoj matrici i pojavnosti svakoga proizvoda

Među zaštićenima proizvodima s prostora Slavonije Baranje i Srijema su tako i: bećarac – tradicijski vokalno-instrumentalni napjev poznat na području Slavonije, Baranje i Srijema, tradicijski slavonski kulin – kulin, umijeće izrade slavonskog kožnog prsluka, svatovac – tradicijski vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema, medicarski obrt, tradicijski obrt za preradu vune i izradu valjanih odjevnih predmeta obitelji Čolakovac iz Gradišta, a u točki 2. kod svih zaštita je navedeno: Nositelji dobra dužni su provoditi mjere zaštite radi njegovog očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

Pojam nematerijalne kulturne baštine, prema definiciji UNESCO-a, obuhvaća „prakse, predstave, izraze, znanje, vještine, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i, u nekim slučajevima, pojedinci prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine“. Kako tvrdi Sunčana Glavak, glasnogovornica Ministarstva kulture, mogućnost zaštite nematerijalne kulturne baštine predviđena je još zakonom iz 1999. godine.

Konvencija iz 2003. godine

Zaštita nematerijalne kulturne baštine definirana je u UNESCO-ovoj Općoj deklaraciji o kulturnoj različitosti prihvaćenoj 2001. godine, te posebno valorizirana Konvencijom o nematerijalnoj baštini iz 2003. godine. Razlog širenja liste u proteklm mjesecima u Ministarstvu objašnjavaju intenziviranjem rada odbora koji o tome odlučuju.

Što će činiti ZAKUD

Učiniti tradicijsku kulturu živom prva je zadaća ZAKUD-a. Stoga pozivamo sve zagovaratelje ovoga nauma da nam se pridruže, predlažu pa i prigovaraju, i zapovijedaju ako je potrebno, a sve s nakanom da nadležnome ministarstvu predložimo valjane zahtjeve, te radost odabira života zavičajnika svjedočimo najboljim odabirom i životom od komada.

Nađimo vrimena i volje, pročitajmo narednih 17 stranica. Nebudimo lini biti ono što jesmo. Ili nedaj Bože da se postidimo.

Predsjednik ZAKUD-a
Andrija Matić

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o 612-08/07-06/0032

Urbroj.: 532-04-01-1/4-07-2

Zagreb, 02. svibnja 2007.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

R J E Š E N J E

1.
Utvrđuje se da **Bećarac – tradicijski vokalno-instrumentalni napjev poznat na području Slavonije, Baranje i Srijema**, ima svojstvo kulturnog dobra.

2.

Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se slijedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvodenju i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem izložbi, stručnih skupova, smotri folklor, festivala, koncerata, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim vidovima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
- štiti dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelji dobra dužni su provoditi mjere zaštite radi njegovog očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.

Kulturno dobro iz točke 1. upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.

4.

Žalba ne odgaga izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Bećarac je vokalni odnosno vokalno – instrumentalni napjev popularan na području Slavonije, Baranje i Srijema. Veselog je i vedrog teksta, najčešće prožet alegorijama i metaforama. Naziv potječe od turske riječi *bekar*, koja u hrvatskoj jezičnoj uporabi (*bećar*) označava mladog neženju, momka, samca, *lolu*, *bekriju*, veseljaka sklonog raskalašenom životu, jelu, piću i ženama. Pjevao se najviše na svadbama i u drugim prigodama kada se narod okupljao na veselje.

Bećarac je deseteračka glazbena vrsta u kojoj se na određeni melodijski obrazac i njegove brojne inačice pjevaju po sadržaju veoma različiti deseterački dvostihovi, najčešće ljubavni i metaforično erotski; hvale se vlastite vrline, ljepota, sposobnosti, imovno stanje, izruguju se neistomišljenici i suparnici, prkosi se i inati.

U bećarcu se obično „natpjevavaju“ dva ili više vodećih pjevača koje prati skupno pjevanje i svirka narodnih glazbala, nekoć gajdi i tambure samice, a potom tamburaških sastava ili mješovitih sastava s violinom, harmonikom i tamburama. Bećarac se obično izvodi tako da prvi stih ili dio stiha, koji tvori određenu smisaonu tezu, otpjeva jedan pjevač, a potom mu se pridruže ostali pjevači. Drugi je stih najčešće humorna antiteza prvom stihu, a pjevaju ga obično svi pjevači. Stihovi se često smišljaju tijekom same izvedbe, tematizirajući nazočne pojedince, zbivanja i kontekst u kojem se izvedba odvija. Cijene se pjevači koji imaju dobru dikciju i jak glas, koji dobro poznaju repertoar starih i novih deseteračkih dvostihova te koji su dosjetljivi, spretni i brzi u oblikovanju novih dvostihova.

Za razliku od drugih tradicijskih slavonskih pjesama na deseteračke stihove (svatovci, drumarci, pokladarci i drugi), koje se izvode bez sviračke pratnje, bečarac se redovito izvodi uz instrumentalnu pratnju; bez svirke se pjeva samo iznimno, to jest kada nema svirača.

Naziv bečarac novijeg je datuma jer se u starijim pisanim izvorima tradicijske glazbe ne spominje. Franjo Ksaver Kuhač (1834.-1911.) ne upotrebljava taj termin, a Josip Lovretić (1865.-1948.) bilježi noćno muško pjevanje koje bi moglo biti izvorište današnjeg bečarca. Luka Lukić (1875.-1956.) u svojim notnim zbirkama ima primjera koji pripadaju glazbenom obliku bečarca, no ne naziva ih bečarcima; tek 1951. godine spominje „bečarske i pijančeve“ pjesme. Naziv *bečarac* javlja se na početku 1950-ih godina u rukopisnim zbirkama Slavka Jankovića (1896.-1971.). U prvom svesku svojih *Šokačkih pismica* (1967.) napominje da bečarci „označuju samo vrstu napjeva, a ne pjesme (riječi)“. Polazeći od verbalne sastavnice, Mladen Leskovac (1958.) je „najkraću narodnu pjesmu“ nazvao upravo bečarcem, sumirajući tim terminom i sve *svatovce*, *drumarce*, *bušarce* i kolske napjeve. Vinko Žganec (1962.) utvrdio je da je bečarac prije svega glazbeni oblik specifičnih značajki, tj. naziv za melodiju na koju se pjevaju deseterački stihovi, te da se bečarac upravo svojim napjevom razlikuje od ostalih deseteračkih pjesama. Naila Ceribašić (1994.) izdvaja bečarac „kao ključni simbol tradicijske slavonske glazbene prakse, simbol vrednota i simbol identiteta ljudske skupine koja ga izvodi i kojoj se izvodi“.

Tekst bečarca oblikovan je u formi deseteračkog dvostih, kojem se na početku prvog glazbenog retka mogu pridodati uzvici *ej* ili *oj*. Deseterački dvostih je poseban verbalni žanr i osnovna jedinica bečarca:

*Ljubi diko, ljubiti je lipo,
uvik sladi nikad ne dosadi.*

Poneki napjev ima deseterački trostih:

*Udat ću se i udat se lako,
al je bolje živjeti ovako,
al je bolje živjet bez nevolje.*

Luka Lukić u svojim zapisima ima više trostihova koje zove „pjesme u tri reda“, kao i četiri deseteračka stiha koje naziva „pjesme u četiri reda“. Dvostihovi se mogu okupljati oko istih motiva u veće cjeline, ali one nisu čvrste, pa se neki dvostihovi mogu izostavljati ili se postojećim dodavati novi. Poanta deseteračkih pjesama je u njihovim stihovima, na istu ih se melodiju može ponavljati bezbroj, a fundus im je gotovo neiscrpan.

Bečarac ima slijedeći osnovni ritmički oblik (Vinko Žganec) ili metroritamski tip (današnji termin):

On može biti variran punktiranim notama, a zapisan je u najvećem broju primjera sa četvrtinom kao jedinicom mjere. Bečarac ima za slavonsku narodnu pjesmu neuobičajeno veliki ambitus, pa se današnji njegov napjev kreće u intervalu septime, oktave i none. Starije inačice bečarca imaju manji tonski opseg, kao i *ženski bečarac* kojeg čine tonovi dijatonskog pentakorda i heksakorda. Slično je i kod nekih podvrsta koje nazivaju *starački bečarac*, *svatovski bečarac* i *povratni bečarac* kod kojeg se svaki stih ponavlja u inverziji:

*Štrikan jankel, dakovačka šara,
Dakovačka šara, štrikan jankel.*

Kao i ostale slavonske narodne pjesme, bečarac se pjeva u dvoglasju, povremeno u troglasju, s paralelnim tercama i/ili bordunskom pratnjom te završecima u dvoglasju čiste kvinte, kojoj u kadenci prethodi interval kvarte. Riječ je o tzv. *pjevanju na bas*. Neke današnje folklorne skupine u interval kvinte umeću tercu, pa na kraju zazvuči troglasni durski akord. Pjesmu vodi jedan pjevač koji ima slobodu ornamentiranja osnovne melodijske linije, manjih varijacija, upotrebu glissanda, legata i kraćih melizama.

Sviračka se pratnja danas izvodi na glazbalima temperirane ugodbe, tamburama, s harmonikom ili bez nje, a svirači tretiraju bečarac kao dursku melodiju, koju tako i nazivaju. Redovito slijede čvrstu shemu akordičke i basove pratnje: započinju akordom i basom na subdominanti, čemu naizmjenično slijede durski akordi na tonici i dominantni, sa završnim akordom na dominantni kojemu prethodi septakord dominantine dominante.

Upisana šifriranim akordima ta pratnja izgleda ovako (Bečara iz Bizovca prema zapisu Duška Topića):

Bečarac iz Bizovca
Zapis: Duško Topić

Ukratko, suvremena hrvatska etnomuzikologija definira bečarac kao glazbenu vrstu koja se može označiti i kao glazbeni oblik sljedećih značajki: osnova tonskog niza *g-a-b*, gore naznačeni metroritamski tip, četverodijelna melostrofa te završetak prvog glazbenog retka na tonu *b1*, a preostala tri retka na tonu *g1*.

Bečarac je danas opstao na glazbenoj i kulturnoj sceni u programima folklornih društava te na smotrama folkloru kao neizostavnom dijelu današnje tradicijske kulture Slavonije, Baranje i Srijema. Na repertoaru je svatovskih sviračkih sastava, pretežito tamburaških. Na svadbama se bečarac izvodi i kao nadomjestak za stare obredne pjesme, kao i u svadbenim povorkama, gdje je gotovo jedina pratnja svatovskom mimohodu. Atraktivnost bečarca i efekt njegovih deseteračkih stihova uočili su i estradni glazbenici, a našao je svoje mjesto u medijskom prostoru radija i televizije te u diskografskoj produkciji.

Povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu Ministarstva kulture na sjednici 08. ožujka 2007. godine razmatralo je prijedloge Društva za promicanje kulturne baštine „Šokadija” i Konzervatorskog odjela u Požezi Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture te je ocijenilo da Bečarac – tradicijski vokalno-instrumentalni napjev koji se izvodi naročito na području Slavonije, Baranje i Srijema ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra kako to definira Zakon o zaštiti i očuvanju kulturne baštine u članku 9., stavak 1., alineja 2.

Na osnovu predočene dokumentacije i iznesenih činjenica, a prema preporuci Povjerenstva za nematerijalnu kulturnu baštinu, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, imenovano rješenjem Klasa: 612-08/02-01/234, Urbroj: 532-10-1/1-02-20 od 2. travnja 2002., na osnovu članka 5. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske, na sjednici održanoj 02. svibnja 2007. utvrdilo je da **Bečarac – tradicijski vokalno-instrumentalni napjev poznat na području Slavonije, Baranje i Srijema**, ima svojstvo kulturnog dobra u smislu članka 9. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te se sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona određuje upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavka 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, točkom 2. izreke ovog rješenja određen je sustav mjera zaštite, a točkom 3. izreke i obveza upisa predmetnog kulturnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture u roku od 15 dana od dana primitka ovoga rješenja. Žalba se predaje ovoj Upravi neposredno ili poštom, preporučeno, a može se izjaviti i u zapisnik. Na žalbu se sukladno članku 7. stavak 1. točka 19. Zakona o upravnim pritojbama ("Narodne novine" broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98, 66/99, 145/99, 116/00 i 163/03) ne plaća upravna pristojba.

Dostaviti:

1. Šokadija-Zagreb“ – Društvo za promicanje hrvatske kulture i baštine, Trajanska 3c, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
3. Brodsko-posavska županija, Petra Krešimira IV. br. 1, 35000 Slavonski Brod (s povratnicom)
4. Osječko-baranjska županija, Trg Ante Starčevića 2, 31000 Osijek (s povratnicom)
5. Požeško-slavonska županija, Županijska 7, 34000 Požega (s povratnicom)
6. Virovitičko-podravna županija, Trg Ljudevita Patačića 1, 33000 Virovitica (s povratnicom)
7. Vukovarsko-srijemska županija, Sajmište 1, 32000 Vukovar (s povratnicom)
8. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Konzervatorski odjel u Osijeku, Kuhačeva 28, 31000 Osijek
 - Konzervatorski odjel u Požezi, Trg Matka Peića 3, 34000 Požega
 - Konzervatorski odjel u Slavonskom Brodu, Starčevićeva 43, 35000 Slavonski Brod
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP/I-612-08/07-06/0295
Ur. broj: 532-04-02-02/1-07-2
Zagreb, 13. rujna 2007.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“ br. 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 37/01), donosi

R J E Š E N J E

1.
Priprema tradicijskog slavonskog kulena/kulina ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

2.
Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izradi i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem izložbi, stručnih skupova, putem medija, video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim sredinama;
- štiti dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelj dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njenog očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.
Na navedeno nematerijalno kulturno dobro iz točke 1. izreke ovog rješenja primjenjuje se Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

4.
Predmetno kulturno dobro upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5.
Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o Ź e n j e

Priprema tradicijskog slavonskog domaćeg kulena jedna je od najznačajnijih tradicija slavonsko-srijemskog područja. Nastanak i razvoj ove specifične suhomesnate kobasice, zvane još i **kulin**, od biranog svinjskog mesa, vezani su uz poljoprivredna gospodarstva slavonsko-srijemskog i baranjskog područja, razvoj svinjogojstva, lokalne običaje i socio-kulturni identitet. U prošlosti, kada se po svinji proizvodio samo jedan kulen, njegova potrošnja bila je vezana uz izrazito važne godišnje, obiteljske i društvene događaje: rođenje, krštenje, svadbu, žetvu i drugo. I u današnje vrijeme kulen se upotrebljava u posebnim prigodama, za obiteljske potrebe, ali se nudi i važnim i uglednim gostima, daruje u iznimnim prigodama.

Oblikovanje proizvoda od mesa, koji se danas smatraju autohtonim proizvodima, a koji su temeljeni na naslijeđu, započelo je već u 18. stoljeću, nakon doseljenja novih stanovnika na ovo područje. Novi uvjeti omogućili su oblikovanje seoskih obiteljskih zadruga kao proizvodnih čimbenika koji su, pod utjecajem Vojne krajine, razvijali gospodarske djelatnosti, posebno poljoprivredu i stočarstvo, pri čemu se veća pažnja pridavala uzgoju svinja i goveda. Obiteljske zadruge koje prestaju postojati nakon 2. svjetskog rata, s vremenom su se preoblikovale u veća seoska gospodarstva, koja su održavala i prenosila način pripreme suhomesnatih proizvoda do današnjih dana. Stoga su do danas, iako u novijim uvjetima, očuvani mnogi tradicijski elementi

svinjokolje koji se posebno očituju u načinu pripreme kulena. To znanje još uvijek se prenosi generacijski i čuva kao tajna pojedinih obitelji, a temelji se na višestoljetnom iskustvu seoskog stanovništva ovog područja.

Proces proizvodnje kulena zahtjevan je i složen, a proizvodi ga svako gospodarstvo za svoje potrebe, stoga postoje razlike u kakvoći i količini upotrijebljenih sirovina i začina. U izradi sudjeluju svi članovi jedne obitelji, ali se glavni dio posla (odabir mesa, omjer začina, miješanje smjese, dimljenje, kontrola sušenja i zrenja) povjerava najiskusnijima. Proces traje nekoliko mjeseci i obuhvaća niz specifičnih tehnoloških postupaka vezanih za svinjogojsku proizvodnju i tehnologiju prerade mesa, s time da se osnovni postupak i sastojci temelje na predajnoj tradiciji.

Crna slavonska svinja je tradicionalno bila glavni izvor sirovine za proizvodnju kulena. To je polumesnata pasmina svinja domaćeg podrijetla, nastala u drugoj polovici 19. stoljeća na imanju vlastelina Pfeiffera u okolici Osijeka križanjem lasaste mangelice i nerasta berkšir pasmine. Suvremena proizvodnja svinjskog mesa na slavonsko-baranjsko-srijemskim prostorima u današnje vrijeme zasniva se na ovoj i ostalim plemenitim pasminama svinja i njihovim križancima.

Pri izradi domaćeg kulena koriste se samo najkvalitetniji dijelovi svinjskog mesa s malo masti, i to mišičje vrata, leđa i lopatice, u novije vrijeme i buta i nikada se ne dodaje slanina u nadjev, kako bi kulen mogao što dulje stajati bez kvarenja. Mišičje ne smije biti premasno, ali mora potjecati od utovljenih svinja, kako bi sadržavalo dostatno proraštenoga masnog tkiva što čini kobasicu sočnom. Iskošteno meso se ostavlja od 6 do 10 sati da se ohladi. Nakon završetka klanja, pristupa se izradi kulena. Usitnjeno mesu dodaju se sol i začini, po želji domaćina, ali u količini koja neće naškoditi specifičnom okusu, mirisu i boji mesa. Osim soli, dodaje se slatka i/ili ljuta paprika, kosani češnjak ili sok češnjaka, dok se papar ne dodaje kulenu. Kad su dodani ovi začini, usitnjeno meso se miješa dok se ne prestane lijepiti za ruku ili posudu i dok se ne počne *kaišati*, što znači da postaje povezano. Pri miješanju se ne smije dodavati voda jer bi kulen izgubio na kakvoći i bio podložan kvarenju. Kao ovitak se upotrebljava svinjsko slijepo crijevo koje se umoči u mlaku vodu kojoj je dodana sol i crveni luk. Istom smjesom može se puniti i ravno debelo svinjsko crijevo čime se dobiva *kulenova seka*, *kulenica*. Nekoliko je načina punjenja crijeva, ali svima je zajedničko to da ga treba puniti polako, kako bi se ravnomjerno ispunilo, bez ostataka zraka, jer se na mjestima gdje ostane zrak meso može pokvariti. Gotov, nadjeven u slijepo crijevo i zavezan slavonski kulen se umjereno površinski posoli i stavi na meso u salamuri, kroz dva do pet dana kako bi se ocijedio. Prije vješanja na visoko mjesto u pušnicu, kulen se opere od soli i veže špagom na poseban način. U pušnici se kulen suši odnosno dimi laganim hladnim dimom, svaki drugi ili treći dan, prema nahodanju domaćina ili svaki dan ako je vlažno vrijeme, tijekom mjesec dana, sve dok ne poprimi svjetlosmeđu boju u kojoj mogu prevladavati tamne nijanse i dok konzistencija kulena ne postane čvrsto elastična. Nakon dimljenja se ostavlja u pušnici, ili stavlja na tavan odnosno u hladnu i prozračnu prostoriju. Kao suhomesnati proizvod za konzumiranje kulen se smatra gotovim nakon pet do sedam mjeseci. Zreli kulen izvana poprimi tamnosmeđu pa i crnkastu boju, nerijetko je pokriven suhom, bijelom plijesni. Presjek je svjetlije do tamnocrvene boje, gladak i sjajan, a na prerezu se pojavljuju bistre kapljice crvenkaste masti. Okus i miris su karakteristični, kulen je umjereno slan te slabije ili jače ljut. Postoje lokalne varijacije u recepturi i načinu pripreme tradicijskog slavonskog kulena koje mu daju osebnost i specifičnost.

Domaći kulen je i jedan od identifikacijskih elemenata istočne Hrvatske, ne samo Šokaca, već i svih ljudi koji ondje žive. U današnje vrijeme priređuju se brojne svečanosti kulena - „kulenijade“, s izborima najbolje priređenih kulena individualnih proizvođača. Mnogi od njih čuvaju tajnu osobnoga načina pripreme.

Donošenjem ovog rješenja, sukladno članku 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuju se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Iz gore navedenih razloga trebalo je riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture Republike Hrvatske u roku od 15 dana od primitka ovog rješenja. Žalba se predaje neposredno ili šalje poštom preporučeno Ministarstvu kulture, Runjaninova 2, 10000 Zagreb, a može se izjaviti i usmeno na zapisnik. Na žalbu se, sukladno članku 7. stavak 1. točka 19. Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“ broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98) ne plaća upravna pristojba.

MINISTAR

mr. sc. Božo Biškupić

Dostaviti:

1. Gradski muzej Vukovar, Županijska 2, 32000 Vukovar (s povratnicom)
2. Gradski muzej Vinkovci, Trg Bana J. Šokčevića 16, 32100 Vinkovci (s povratnicom)
3. Gradski muzej Požega, Matice hrvatske 1, 34000 Požega (s povratnicom)
4. Muzej Slavonije Osijek, Trg Svetog Trojstva 6, 31000 Osijek (s povratnicom)
5. Muzej Đakovštine, A. Starčevića 34, 31400 Đakovo (s povratnicom)
6. Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Savska 3, 32270 Županja (s povratnicom)
7. Brodsko-posavska županija, Petra Krešimira IV. br. 1, 35000 Slavonski Brod (s povratnicom)
8. Osječko-baranjska županija, Trg Ante Starčevića 2, 31000 Osijek (s povratnicom)
9. Požeško-slavonska županija, Županijska 7, 34000 Požega (s povratnicom)
10. Virovitičko-podravna županija, Trg Ljudevita Patačića 1, 33000 Virovitica (s povratnicom)
11. Vukovarsko-srijemska županija, Sajmište 1, 32000 Vukovar (s povratnicom)
12. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
13. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Konzervatorski odjel u Osijeku, Kuhačeva 28, 31000 Osijek
 - Konzervatorski odjel u Požegi, Trg Matka Peića 3, 34000 Požega
 - Konzervatorski odjel u Slavonskom Brodu, Starčevićeva 43, 35000 Slavonski Brod
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP-I^o 612-08/07-06/0328

Urbroj.: 532-04-02-07-2

Zagreb, 27. rujna 2007.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

RJEŠENJE

1.

Utvrđuje se da **umijeće izrade slavonskog kožnog prsluka** ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra.

2.

Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se slijedeći sustav mjera zaštite:

- 1 osigurati dostupnost dobra javnosti;
- 2 poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
- 3 popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem izložbi, stručnih skupova, smotri folklor, festivala, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- 4 poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- 5 educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- 6 nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim vidovima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
- 7 štititi dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelji dobra dužni su provoditi mjere zaštite radi njegovog očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.

Kulturno dobro iz točke 1. upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.

4.

Žalba ne odgaga izvršenje ovog rješenja.

Obrazloženje

Životinjska koža i krzno odjeća su ljudi od najranijih vremena ljudske povijesti. Tako se i vještina prerade kože ubraja među najstarije kulturne tekovine čovječanstva. Tehnika prerade kože spominje se u starim babilonskim zapisima iz 1250. g. prije naše ere. U Srednjem vijeku, u Europi se javlja štavljenje kože stipsom. Znanstveno proučavanje kožarstva i njegovih tehnoloških procesa počinje u 18. stoljeću. Kroz 19. i 20. stoljeće tehnologija se usavršava uporabom natrij-sulfida, te štavljenjem kromnim solima, do pronalaska sintetskih štavila.

Krzno je oplemenjena i štavljena koža zajedno s dlakom životinja *krznaša*. Usporedo s tehnološko-kemijskim usavršavanjem procesa prerade kože i krzna, postupno se razvila i mehanizacija, pronalaskom odgovarajućih strojeva, čime je olakšan rad.

Kožni i krzneni predmeti u narodnom stvaralaštvu istočne Hrvatske proizvodi su obućarskog (opančarskog, papučarskog, cipelarskog i čizmarskog), kožuharskog i krznarskog (kožuharsko-krznarskog) i remenarsko-sedlarskog obrta.

Kožuharsko-krznarski obrt ima tradiciju staroga europskoga obrta. Na hrvatskim prostorima datira od kraja 16. stoljeća. Proizvodi kožuharsko-krznarskog obrta nose odlike lokalnoga karaktera s dvije bitne komponente. Prvo, opće poznavanje obrade kože i krzna, što je baština čitavoga kožuharskoga reda, predstavlja iskustvo stjecano i taloženo kroz praksu niza generacija. Drugo, naslijeđeni kroj i ustaljeni način ornamentiranja kožuharsko-krznarinih proizvoda u jednoj sredini što predstavlja osnovne elemente koje kožuhar preuzima učenjem obrta u toj sredini.

Kožuharsko-krznarski obrt, najčešće u prošlosti nazivan *ćurčijski*, u ovim je krajevima povijesno usko povezan i isprepleten. Tijekom razdoblja od 1950. do 1960. godine, pod utjecajima i potrebama suvremenijeg življenja, krznarski je obrt izdvojen kao samostalan.

U današnje vrijeme tradicijski obrti su u opadanju, pa tako i kožuharsko-krznarski. Rijetki današnji izrađivači tradicijskih odjevnih i drugih uporabnih predmeta od kože i krzna na vinkovačkom području umirovljenici su Stjepan Posavčević i Josip Ivanković. Još se izrađuju ženski *kožušćići* i muški *pršnjaci*, najčešće za potrebe kulturno-umjetničkih društava, a rjeđe za turističku ponudu i to zbog složenosti i dugotrajnosti izrade, nedostatka prirodnih materijala, veće tržišne cijene, te manje potražnje.

U sklopu ženskog odijevanja u *Šokadiji*, uz starije suvrstice narodnih nošnji, prije svega starinske rubine *vezenke*, za hladnijega vremena, obvezno su u prošlosti nošeni kratki, mali ženski kožusi, gornji krzneni odjevni predmeti – kožuharski proizvodi. Takav *kožušćić*, *kožušak* bez rukava je, s velikim prednjim polukružnim izrezom i kopčanjem s prednje strane na tri kožna dugmeta uz pomoć kožnih petlji. *Pokajni*, manje *cifrani kožušćići* – nošeni su za *žalobne* prigode ili su ga nosile starije osobe. Više urešene – *cifrane* raznobojnim kožicama, najčešće stiliziranim vegetabilnim motivima, s ogledalcima ili stakalcima ispod, nosile su djevojke i mlađe udane žene. S unutarnje strane kože redovito je ostavljeno janjeće runo.

Po cijeloj rubnoj, donjoj strani ovakvoga *kožušćića* najčešće je prišivena ukrasna kožica u određenoj boji, a uz prednji otvor širi podužni kožni pojasevi kao i dva polukružna pojasa na središnjem stražnjem dijelu. Oko vratnoga i prednjega otvora, kao i po cijelom donjem dijelu prišivena je tamna ukrasna janjeća *maca*. Od sela do sela razlikovali su se po bojama. Negdje su pretežito bili crveni, drugdje zeleni, negdje su imali kožni ukrasni visuljak na stražnjem dijelu - *rojtu*, drugdje ne, bili su s više ili manje apliciranih kružnih *bobica* od kože, po kojima su nazivani i *bobičari*. Za razliku od muškaraca, žene su u ovim krajevima isključivo nosile kratke kožuhe bez rukava. Za svakidašnje radne prigode nosile su i one dugačke do struka.

Pršnjak je gornji muški kožuharski odjevni predmet do pasa, bez rukava. Najčešće je izrađen od svijetlo smeđe boje kože, s prednje i stražnje strane sasvim zatvoren, a u cijelom donjem dijelu lagano polukružno krojen. Kopčanje se izvodi s lijeve strane ispod pazuha uz pomoć petlji i kožnih dugmeta i na lijevom ramenu s dva dugmeta. Sa stražnje strane najčešće ima samo dva uža pojasa kožnih aplikacija. Cijela središnja prednja strana i donji polukružni dio s bogatim je kožnim aplikacijama biljnoga sadržaja sa stiliziranim granama, cvjetovima, laticama... ispod kojih su ubačena ogledalca ili stakalca, što stvara bogati i blještavi dojam. Kožne aplikacije najčešće su u crvenoj, žutoj, *tirše* zelenoj, crnoj i plavoj boji. Oni s apliciranim višebojnim kružnim *bobicama*, nazivani su *bobičari*. *Pršnjak* po unutarnjoj strani ima krzno, a po vratnom otvoru crnu krznenu *macu*, što je zadnjih desetljeća najčešće umjetno. S obzirom na bogatu urešenost - *cifranost*, ovakve su *pršnjake* u prošlosti nosili momci i mlađi oženjeni muškarci za svečanije prilike, preko košulje od domaćega tkanja, a uz hlače *rajthozne*, opanke i obojke ili čizme.

Veliki *cifrani kožusi* rađeni su na isti način kao i *pršnjaci*. Po kroju su dugački do gležnja i dugih rukava. Nošeni su zimi u *svagdašnjim* i svečanim prilikama: mlađi muškarci više *cifrane*, stariji s manje uresa. Stariji, prvotni tipovi velikih *kožuha* rađeni su od čiste bijele kože bez aplikacija, a noviji su bojeni i više *cifrani*.

Opaklije su prostrani gornji muški, zimski radni ogrtači od kože i krzna, dugački do listova ili do gležnja, bez rukava, u obliku pelerine. *Ćurčijski* je kožuharski rad sastavljen iz osam većih komada kože. Kaže se da je trebalo «...do 12 ovaca zaklati za jednu opakliju, a poslije je možeš pružiti po snijegu i leći na nju – neće ti biti ništa...» Unutarnje runo je od *rackulja* ovce - dugačke dlake, kao i kod velikog kožuha. Aplicirane ukrasne kožice resile su samo rubove po dnu *opaklije* i oko prednjih otvora. Zanimljivost ovog odjavnog predmeta je *ogrlica* – izduženi stražnji ukrasni dodatak oko vratnog otvora od crnog janječeg runa.

Opaklije su u prošlosti imale samo bogatije kuće. Nošene su za rad u šumi, kad se odlazi u *kiriju* u *fatove* - po drva u šumu, za voženje *meljave* u mlin...

Jedna od rijetkih sačuvana je u Etnološkom odjelu Gradskog muzeja Vinkovci.

Donošenjem ovog rješenja, sukladno članku 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuju se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

predstavljamo ...

Iz gore navedenih razloga trebalo je riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture Republike Hrvatske u roku od 15 dana primitka ovog rješenja. Žalba se predaje neposredno ili šalje poštom preporučeno Ministarstvu kulture, Runjaninova 2, 10000 Zagreb, a može se izjaviti i usmeno na zapisnik. Na žalbu se, sukladno članku 7. stavak 1. točka 19. Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“ broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98) ne plaća upravna pristojba.

MINISTAR

mr. sc. Božo Biškupić

Dostaviti:

1. Gradski muzej Vinkovci, Trg bana J. Šokševića 16, 32100 Vinkovci
2. Muzej Slavonije, Trg. Sv. Trojstva 6, 31000 Osijek
3. Brodsko-posavska županija, Petra Krešimira IV. br. 1, 35000 Slavonski Brod (s povratnicom)
4. Osječko-baranjska županija, Trg Ante Starčevića 2, 31000 Osijek (s povratnicom)
5. Požeško-slavonska županija, Županijska 7, 34000 Požega (s povratnicom)
6. Virovitičko-podravska županija, Trg Ljudevita Patačića 1, 33000 Virovitica (s povratnicom)
7. Vukovarsko-srijemska županija, Sajmište 1, 32000 Vukovar (s povratnicom)
8. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
9. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Konzervatorski odjel u Osijeku, Kuhačeva 28, 31000 Osijek
 - Konzervatorski odjel u Požegi, Trg Matka Peića 3, 34000 Požega
 - Konzervatorski odjel u Slavonskom Brodu, Starčevićeva 43, 35000 Slavonski Brod
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP-I^o 612-08/07-06/0329
Urbroj.: 532-04-02-07-2
Zagreb, 27. rujna 2007.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

R J E Š E N J E

1.

Utvrđuje se da **svatovac – tradicijski vokalno–instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema**, ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra.

2.

Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se slijedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem izložbi, stručnih skupova, smotri folklor, festivala, koncerata, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim vidovima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
- štiti dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelji dobra dužni su provoditi mjere zaštite radi njegovog očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.

Kulturno dobro iz točke 1. upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.

4.

Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Svatovac je **tradicijski vokalno–instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema**, ženska svadbena pjesma na deseteračke dvostihove koja se nekada u Šokadiji pjevala za cijelo vrijeme trajanja svadbe. U zanemarivo malo primjera može biti u osmercima i drugim stihovima. Djevojke i snaše, rijetko i muškarci, pjevali su na deseteračke stihove o raznim temama vezanim uz svadbu i njezine sudionike, te o budućim dužnostima i odnosima bračnih parova. Pjevalo se o vrlinama mladenaca, njihovoj ljepoti, poštenju, radinosti, sposobnostima, imovnom stanju, o odnosima njihovih roditelja, rugalo se i šalilo na račun kuharica, kuma, starog svata, djeverova i promatrača svatovskih zbijanja.

Svatovac je bio jedan od načina komunikacije svatovskih skupina i važnih pojedinaca, te svojevrsni glazbeni lajtmotiv svadbenog slavlja.

Kao i kod ostalih deseteračkih pjesama u svatovcu je poanta na stihovima. Ima ih mnoštvo, a neki se od njih improviziraju u pogodnom trenutku. Tekst svatovca oblikovan je u formi deseteračkog dvostihova, kojemu se na početku i u sredini napjeva mogu umetati uzvici *ej, aj* ili *oj*. Stihovima svatovca opjevavaju se svatovska znamenja, glavne osobe i svi sudionici svadbe. Najviše je stihova namijenjeno glavnim akterima svadbe, mladencima, kumu, starom svatu, djeveru, roditeljima, posebno mladenkinjoj majci, kuvačicama i kuvačima, čaušu ili čaji, te mladenkinim družicama koje su u svadbi imale poseban status. Svima se spomenutima upućuju svakojake želje, čežnje i epiteti, a ponajviše šale, sprdnje i provokacije, te alegorične erotske poruke. U velikom broju stihova veličaju se kulturni svatovski simboli, ružmarin, mladenkin vijenac i čaušova budža.

Broj stihova koji se pjevaju u napjevu svatovca na temu ženidbe, udaje i svadbenog čina gotovo je neiscrpan. Znatan dio toga usmeno književnog naslijeđa sakupljen je, razvrstan po tematici, tiskan i objavljen, a povećani broj sačuvan u rukopisnim zbirkama hrvatskih melografa u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu i Muzeju Brodskog posavlja u Slavanskom Brodu. Brojem prikupljenih i objavljenih stihova u toj pučkoj kulturnoj baštini posebno mjesto pripada zbirkama *Šokačke pismice I., II. i III.* zapisivača Slavka Jankovića u kojima se nalazi 6.145 deseteračkih dvostihova, od kojih se veliki dio pjeva na svadbama.

Melodija svatovca građena je na dijatonskim tetrakordalnim i pentakordalnim tonskim nizovima s prevlašću cjelostenih nad polustepenim intervalima. Napjev svatovca sadrži tonski niz pretežito durskih obilježja, ali i molskih, u nekim uzorcima s promjenjivim trećim stupnjem tonskog niza, koji u istom napjevu naizmjenično ostavlja dojam dur i mol tonaliteta. U dijelu primjera svatovca nailazimo na interval povećane sekunde, a može se pojaviti samo na jednom mjestu kao alteracija, ili u cijelom napjevu, pa njegovi tonovi grade takozvani orijentalni tonski niz s intervalom povećane sekunde između četvrtog i petog tona tonskog niza, te polustepenim intervalom između drugog i trećeg tona. Interval povećane sekunde u melodiji se najčešće javlja silazno. Orijentalni tonski niz može u istom napjevu bit izmjenjivan s tonskim nizom durskih i molskih karakteristika. Gotovo identičan napjev po formi i ritmičkoj strukturi može biti u jednoj inačici durskih obilježja, u drugoj molskih.

U durskom nizu, pojavljuje se u nekim varijantama svatovca povišeni četvrti stupanj kao alterirani ton u melodiji, ili kao melodijski ukras, koji se u najviše slučajeva u istom taktu razrješava i vraća u ljestvični ton.

Svatovac može imati dvodijelnu, trodijelnu ili četverodijelnu melostrofu.

Kod svatovca prevladava dvoglasje, mjestimično troglasje, a vodeći glas je povjeren jednoj pjevačici-počimalji koja ima slobodu ornamentiranja i neznatnog variranja melodijske linije, a sve ostale pjevačice, iznimno i pjevači, pjevaju prateće glasove.

Vodeći glas u daleko najviše primjera završava na drugom stupnju durskog, molskog ili orijentalnog tonskog niza, s dodanom čistom kvintom ispod završnog tona napjeva.

U nekim krajevima i inačicama, svatovac završava unisono na prvom stupnju tonskog niza. Prateći se glasovi kreću u usporednim tercnim pomacima, ali i drugim intervalima sekundama i kvartama kao prohodnim tonovima. Na prvi ton tonskog niza pjeva se jednoglasno, a ispod drugog stupnja prateći glas dodaje interval kvinte, u novije vrijeme i terce, što daje suzvučje (akord) dominantnog kvintakorda. U nekim inačicama svatovca prateći glasovi pjevaju basov ton, a kod troglasja basov ton pjeva treći glas i povremeno udvaja drugi glas, pa se u tom slučaju izmjenjuje troglasje i dvoglasje.

Nabrojene su značajke napjeva svatovca i načini njegove izvedbe ilustrirane i potkrijepljene priloženim notnim zapisima sabranim na različitim lokalitetima.

Svatovac je uz bečarac bio najpopularnija svatovska pjesma na deseteračke stihove. Bečarac je opstao na svatovskoj sceni kao najviše izvedena svatovska pjesma, dok je svatovac unazad nekoliko desetljeća nestao sa svatovskog slavija i danas se može čuti samo na nekim folklornim smotrama.

Ova su dva svatovska napjeva po mnogočemu oprečni, pa se razlikuju po načinu izvedbe, tonskoj građi, ambitusu, tonalitetnoj pripadnosti i interpretacijskim normama.

Svatovac je načelno ženska pjesma, a bečarac pjesma muškaraca. Rijetko su se mogli čuti u mješovitoj izvedbi. U takvoj pjevačkoj postavi muški su glasovi kod svatovca i ženski kod bečarca u sporednim ulogama, udvajaju prateće glasove u oktavi ili pjevaju «na bas».

Svatovac ima više potpuno različitih melodijskih obrazaca i njihovih varijacija, manjeg je tonskog opsega, široke i raspjevane melodijske linije, a interpretacijski je slobodan i nesputan.

Bečarac ima veći tonski opseg, ukalupljenu melodiju, lako prepoznatljivu po naglašenoj i čvrstoj ritmičkoj strukturi, tempu i šabloniziranoj akordičkoj i basovoj pratnji. Svatovac se pjevao na čelu svatovske povorke u isključivo a cappella izvedbi ženskih glasova, a bečarac na kraju povorke u izvedbi muških pjevača uz obvezatnu sviračku pratnju. U vrijeme dok je svatovac bio sastavnicom svadbenog rituala često se u isto vrijeme, osobito u svatovskom mimohodu, mogla čuti jedna i druga pjesma.

Svatovac je autohtona glazbena tvorevina slavonsko-baranjsko-srijemske tradicijske glazbe, napjev s mnoštvom melodijskih obrazaca i varijacija, nekada kulturna svatovska pjesma s obiljem prigodnih i nadahnutih stihova, popijevka kojoj prijeti zaborav. Stoga je zaslužila da osim zapisa više inačica melodije, stihova i sačuvanih tonskih snimaka, dobije i trajnu zaštitu porijekla kao svojina hrvatske tradicijske glazbene, pučke usmeno književne, umjetničke i kulturne baštine.

Donošenjem ovog rješenja, sukladno članku 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuju se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra. Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara. Sukladno članku 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Iz gore navedenih razloga trebalo je riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture Republike Hrvatske u roku od 15 dana primitka ovog rješenja. Žalba se predaje neposredno ili šalje poštom preporučeno Ministarstvu kulture, Runjaninova 2, 10000 Zagreb, a može se izjaviti i usmeno na zapisnik. Na žalbu se, sukladno članku 7. stavak 1. točka 19. Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“ broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98) ne plaća upravna pristojba.

Dostaviti:

1. Šokadija-Zagreb – Društvo za promicanje hrvatske kulture i baštine, Trnjanska 5c, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
3. Brodsko-posavska županija, Petra Krešimira IV. br. 1, 35000 Slavonski Brod (s povratnicom)
4. Osječko-baranjska županija, Trg Ante Starčevića 2, 31000 Osijek (s povratnicom)
5. Požeško-slavonska županija, Županijska 7, 34000 Požega (s povratnicom)
6. Virovitičko-podravaska županija, Trg Ljudevita Patačića 1, 33000 Virovitica (s povratnicom)
7. Vukovarsko-srijemska županija, Sajmište 1, 32000 Vukovar (s povratnicom)
8. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Konzervatorski odjel u Osijeku, Kuhačeva 28, 31000 Osijek
 - Konzervatorski odjel u Požegi, Trg Matka Peića 3, 34000 Požega
 - Konzervatorski odjel u Slavanskom Brodu, Starčevićeva 43, 35000 Slavonski Brod
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP/I-612-08/07-06/
Ur. broj: 532-04-02/1-07-2
Zagreb, 1. listopada 2007.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“ br. 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 37/01), donosi

R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da **medičarski obrt** s područja sjeverozapadne Hrvatske i Slavonije ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
2. Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite:
 - osigurati dostupnost dobra javnosti;
 - poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
 - popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem izložbi, stručnih skupova, smotri, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
 - poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
 - izobraziti stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
 - nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim vidovima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
 - štiti dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelj dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegovog očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3. Kulturno dobro iz točke 1. upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.
4. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

U mnogim je europskim samostanima već u srednjem vijeku, a napose tijekom 16. i 17. stoljeća, zabilježena tradicija izrade posebno bogato izrezbarenih kalupa za pripremu brojnih vrsta kolača. Takav način izrade kolača ubrzo prerasta u obrt, a iz istočnoalpskoga područja postupno se prihvaća i u panonskom, gdje nalazi širu primjenu i na području dijela današnje Hrvatske u obliku poluseljačkog obrta medičara i svjećara. Do danas su ta dva obrta ostala, u većini slučajeva, čvrsto povezana i nadopunjujuća i vezana uvijek uz iste majstore, obrtnike i jednako tako vezana ponajprije uz Crkvu i crkvene blagdane.

Osnovni sastojak proizvoda tih obrta jest medeno saće, čijim se izdvajanjem dobivao vosak, a medičari su se već po prirodi tehnološkog postupka udruživali sa svjećarima ili je najčešće jedna osoba obavljala oba obrta. Majstori medičarskog obrta bavili su se izradom proizvoda od tijesta i voska, ali i pripremom pića (*gvirc* i

medica). Razdoblje zime iskorištavalo se tako za izradu svijeća voštanica uglavnom za potrebe obreda u župnim crkvama i svijeća za kućnu uporabu, dok su proljeće i ljeto bili vrijeme za pripremu raznovrsnih kolača, bombona i karakterističnih pića na bazi meda. Ta se roba, još od prvih pojava ovih obrta na području Hrvatske, prodavala na sajmovima i proštenjima koja su vezana uz crkveni god, a koja su i danas slikovita i prepoznatljiva mjesta sa specifičnim ugođajem. Upravo su medičarski proizvodi, od kojih su najpoznatija licitarska srca, bebe, konjići, medenjaci i krunice, stvarali, a to čine i danas, veselo proštenjsko ozračje.

Proizvodi se dijele na jestive (licitari, medenjaci, ogrlice od tijesta s križićem-krunice, bomboni), pića (gvirc i *medica*) te proizvode od voska ili parafina (svijeće, zagovori i baklje). Uz specifičnu tehniku izrade, brojni su i raznovrsni njihovi ukrasi. Sve do početka 20. st. medičarstvom i svječarstvom bavili su se isključivo muškarci. Taj su posao sinovi nasljeđivali od očeva. Posao je težak i zahtijeva znanje, spretnost i brzinu. Iako danas većina medičara i svječara slijedi tehnološki napredak i uvodi u svoje radionice nove strojeve kojima pokušavaju olakšati posao, osnovni postupak izrade ostao je do danas isti. Radi se ručno, a svaki proizvod, i od tijesta i od voska, majstor obrađuje sam.

Najatraktivniji su proizvodi svakako licitari, a među njima licitarska srca. Tajna izrade licitara ostajala je u krugu obrtnikove obitelji. Med, raženo (pšenično i krumpirovo) brašno i mirodije osnovni su sastojci nadaleko poznatoga slatkog peciva. Početkom 20. st. prestaju se izrađivati u drvenim kalupima, pa se počinju upotrebljavati limeni kalupi raznih oblika i veličina kojima se reže tijesto za licitare. Nakon pečenja licitare oslikavaju primjenjujući pritom svoje posebno umijeće.

Temeljna je boja licitara crvena s aplikacijama u žutoj, bijeloj, plavoj, zelenoj i ružičastoj boji. Aplikacije se izrađuju u obliku vitica, cvjetića i listića. Licitarskom srcima raznih veličina uz aplikacije se dodaju i zrcala, sličice i papirići s ljubavnom porukom u stihu. Takvo srce nije samo običan kolač, iako je jestiv, već je znak ljubavi, pažnje i poštovanja prema bližnjima, a ponajviše dar zaljubljenima.

U vrijeme božićnih blagdana najviše se traže manji licitari kojima se ukrašavaju božićna drvca. To su najčešće srca, trešnje, bebe, cipele, gljive, zvijezde, konjići i torbice, a svi su crvene boje sa šarenim ukrasima.

Koliko je ovaj posao složen i zahtjevan pokazuje i činjenica da majstor mora dobro poznavati materijal s kojim radi i klimatske uvjete, jer će vlaga u zraku obvezno djelovati na jestive proizvode. Recepti za pripremljanje pojedinih medenjaka, licitara, biskvita i krunica različiti su i ljubomorno se čuvaju.

Već spomenuta pića *medica* i gvirc karakteristični su medičarski proizvodi koji se piju najčešće u ljetnim mjesecima. Nude se na proštenjima. Točena iz velikih bačvi, piju se uvijek s ledom i tako rashlađena u vrućim ljetnim danima okrepljuju. Osnovni su sastojci tih napitaka med iz saća i voda. Budući da se u gvirc dodaje i hmelj koji služi kao konzervans, on stvara pomalo gorak okus, dok je *medica* slađa pa je radije piju djeca. Kod *medice* se ne dopušta fermentacija, pa nije postojana i može se brzo pokvariti. Taj se napitak pije uvijek svjež.

Osim meda, jednako je važan i vosak. Vosak je služio za izradu svijeća, iako se danas vrlo često rabi i parafin. Svijeće se izrađuju pomoću željeznog kolotura s kukicama, kalupa ili stroja (*tunkERICA*). Pri ukrašavanju svječari upotrebljavaju kalupe raznih oblika, *stekere* (listiće, cvjetice, razne likove, slova) koje utiskuju u rastopljeni vosak i na zagrijanu svijeću lijepe željeni predložak, ili pak posebnim malim kliještima štipaju, *cvikaju* zagrijanu svijeću. Izrada takvih svijeća vrlo je složena i dugotrajna, pa se danas lijepe razne trake od voska (koje također moraju biti zagrijane, kao i svijeće) i razne naljepnice (sličice i tekstovi). Svijeće mogu biti raznih debljina i veličina. Među najdeblje, spadaju uskršne svijeće za oltar, teške do 10 kg i vrlo lijepo ukrašene. Osim svijeća, izrađuju se i baklje, lampaši i zagovori. Zagovor ili votiv zavjetni je dar koji se stavlja u crkvi na oltar ili kraj njega, a simbolizira želju darovatelja. Može imati oblik neke domaće životinje (kokoši, krave, konja, svinje i dr.), ljudskoga tijela ili njegovih dijelova (ruka, noga, oči, i dr.) ili oblik velike kružnice (protiv glavobolje), a mogu biti i kuće, automobili ili neki drugi predmeti. Najčešće su bijele, žute ili crvene boje. Zagovor nema fitilj, pa ne može gorjeti. Uz njega se često zapali svijeća.

Višestoljetna tradicija medičarskog i svječarskog obrta rasprostranjena je u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i Slavoniji. Prema pisanim podacima, prvi se puta na području Hrvatske spominju u 14. st. voskari, a u 17. st. licitari. Premda to tradicijsko umijeće podliježe promjenama, a postupno se gubi i interes za medičarsko-svječarske proizvode, bogato ukrašena licitarska srca s raznim pisanim ili lijepljenim porukama prerastaju u jedan od hrvatskih suvenira.

Donošenjem ovog rješenja, sukladno članku 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuju se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Iz gore navedenih razloga trebalo je riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture Republike Hrvatske u roku od 15 dana primitka ovog rješenja. Žalba se predaje neposredno ili šalje poštom preporučeno Ministarstvu kulture, Runjaninova 2, 10000

predstavljamo ...

Zagreb, a može se izjaviti i usmeno na zapisnik. Na žalbu se, sukladno članku 7. stavak 1. točka 19. Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“ broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98) ne plaća upravna pristojba.

Dostaviti:

1. Zagrebačka županija, Ulica grada Vukovara 72, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Varaždinska županija, Franjevački trg 7, 42000 Varaždin (s povratnicom)
3. Krapinsko-zagorska županija, Magistratska 1, 49000 Krapina (s povratnicom)
4. Međimurska županija, Ruđera Boškovića 2, 40000 Čakovec (s povratnicom)
5. Koprivničko-križevačka županija, Antuna Nemčića 5, 48000 Koprivnica (s povratnicom)
6. Požeško-slavonska županija, Županijska 7, 34000 Požega (s povratnicom)
7. Osječko-baranjska županija, Trg Ante Starčevića 2, 31000 Osijek (s povratnicom)
8. Vukovarsko-srijemska županija, Sajmište 1, 32000 Vukovar (s povratnicom)
9. Brodsko-posavska županija, Petra Krešimira IV. br. 1, 35000 Slavonski Brod (s povratnicom)
10. Virovitičko-podravska županija, Trg Ljudevita Patačića 1, 33000 Virovitica (s povratnicom)
11. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb (s povratnicom)
12. Ministarstvo kulture
 - Konzervatorski odjel u Zagrebu, Mesnička 27, 10000 Zagreb
 - Konzervatorski odjel u Varaždinu, Gundulićeva 2, 42000 Varaždin
 - Konzervatorski odjel u Krapini, Magistratska ulica 12, 49000 Krapina
 - Konzervatorski odjel u Bjelovaru, Trg E. Kvaternika 6, 43000 Bjelovar
 - Konzervatorski odjel u Osijeku, Kuhačeva 28, 31000 Osijek
 - Konzervatorski odjel u Požegi, Trg Matka Peića 3, 34000 Požega
 - Konzervatorski odjel u Slavanskom Brodu, Starčevićeva 43, 35000 Slavonski Brod
 - Uprava za zaštitu kulturne baštine, ovdje
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP-I^o 612-08/07-06/0324
Urbroj.: 532-04-02-02/1-07-2
Zagreb, 19. listopada 2007.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

R J E Š E N J E

1.

Utvrđuje se da **tradicijski obrt za preradu vune i izradu valjanih odjevnih predmeta obitelji Čolakovac iz Gradišta** ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

2.

Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se slijedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem izložbi, stručnih skupova, smotri folklor, festivala, koncerata, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim vidovima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
- štiti dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelji dobra dužni su provoditi mjere zaštite radi njegovog očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.

Kulturno dobro iz točke 1. upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.

4.

Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Od 1999. godine u Gradištu kod Županje obitelj Čolakovac bavi se **tradicijskim obrtom za preradu vune i izradu odjevnih predmeta** postupkom pletenja i valjanja. Vlasnici i nositelji obrta su Ivan i njegov otac Zvonimir Čolakovac koji ga razvijaju kao obiteljski posao u kojem manjim dijelom sudjeluju i plaćeni radnici. Industrijski pogon koji se sastoji od nekoliko strojeva i pomagala kupljen je u Đakovu od nasljednika Ivana Ditriha, posljednjeg izučenog *štrikera* u Slavoniji koji je proizvodio tradicijske vunene predmete pletenjem i valjanjem. Dijelovi ovog paleoindustrijskog pogona nabavljeni su još početkom 19. stoljeća i nešto kasnije u Češkoj i Austriji, a omogućuju cjelovit postupak proizvodnje od obrade sirove vune, bojanja, pređenja i pletenja, do valjanja gotovih proizvoda, uz znatan udio ručnog rada. Za savladavanje ovog sporog, mukotrpnog i složenog proizvodnog postupka, u kojemu je potrebno mnogo iskustva i osjećaja za pravilnost i pravovremenost pojedinih radnji, Čolakovcima je trebalo pune četiri godine uz velik trud i znatna novčana sredstva, budući da više nitko nije znao cjelovit proces.

Izrada *rekle*, njihovog najpoznatijeg proizvoda, ima deset osnovnih proizvodnih etapa, a uz intenzivan, gotovo cjelodnevni rad može se proizvesti 10 do 12 rekli mjesečno.

Premda obitelj Čolakovac pokazuje inovativnost i poslovnu spretnost da tradicijske materijale i oblike prilagode suvremenim potrebama pa proizvode i prsluke, pelerine, kapute, presvlake itd, ipak njihov najvažniji proizvod ostaje kratak tradicijski kaput plave boje s karakterističnim ornamentima koji je u Slavoniji poznat pod nazivima *rekla*, *reklja*, *jankel*, *špenzle*, *ćurakle*. Uz reklu, obitelj Čolakovac izrađuje i druge tradicijske proizvode *štrikerskog* obrta: *fusekle* (čarape) i *počne*.

U tradicijskom odijevanju Slavonije, rekla je bila najzastupljenija na području nekadašnje Vojne granice uz rijeku Savu od područja oko Slavonskog Broda, preko vinkovačkog i županjskog kraja do Srijema i vjerojatno se dijelom formirao pod utjecajem vojničke odore. Ukidanjem Vojne Krajine u drugoj polovici 19. stoljeća, ovaj tipično graničarski odjevni predmet postupno prihvaćaju i stanovnici izvan nekadašnje Granice pa se on širi i na nekadašnja *paorska* područja oko Vinkovaca, Đakova i Valpova. Pri tome se razvio niz lokalnih značajki koje reklama daju karakterističnost i prepoznatljivost. Uz manje varijacije u duljini, kroju i tonu osnovne plave boje rekla, najuočljivije specifičnosti ogledaju se u ručno ispletenom višebojnom ukrasu uz donji rub rekla i rukava koji može biti *na ružmarin*, *na trišnje* (*jabučice*), *na srceta* ili *na strike* (pruge). Uz reklu, u pravilu su se nosili opanci i valjane vunene čarape s istom šarom kao i na rekli.

Karakteristične slavonske rekla bile su svečani odjevni predmeti zimske muške nošnje, ali su u tradicijskom odijevanju Slavonije postojale i jednostavno izvedene radne rekla, te dječje i ženske rekla, koje su imale skromniji ukras od muških, pa čak i rekla *za kajanje* (korotu). Nekada karakteristične za odijevanje seljaka s područja slavonske vojne granice, rekla su danas jedan od najprepoznatljivijih simbola slavonske tradicijske baštine uopće, zbog svoje posebnosti, atraktivnosti izgleda i kvalitete izrade.

Umijeće izrade rekli donijeli su u Slavoniji *majstori štrikeri* stranog podrijetla, uglavnom njemačkog, a kasnije su ga prihvatili i domaći obrtnici. To je nekada bio vrlo razvijen obrt, tako da je, primjerice, do Drugog svjetskog rata u Đakovu radilo 16 štrikera valjane robe, a obrt je postojao i u drugim mjestima Slavonije i Srijema: Vinkovcima, Županji, Vrbanji, Vukovaru, Iloku, Šidu, Mitrovici, Rumi itd.

Danas je obitelj Čolakovac iz Gradišta kod Županje jedini aktivni nositelj ovog tradicijskog obrta u Slavoniji i Srijemu koji raspolaže htijenjem, znanjem, iskustvom i strojevima za ovu djelatnost.

Donošenjem ovog rješenja, sukladno članku 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuju se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Iz gore navedenih razloga trebalo je riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture Republike Hrvatske u roku od 15 dana od primitka ovog rješenja. Žalba se predaje neposredno ili šalje poštom preporučeno Ministarstvu kulture, Runjaninova 2, 10000 Zagreb, a može se izjaviti i usmeno na zapisnik. Na žalbu se, sukladno članku 7. stavak 1. točka 19. Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“ broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98) ne plaća upravna pristojba.

Dostaviti:

1. Zvonimir Čolakovac, Kolodvorska 72, 32273 Gradište
2. Zavičajni muzej Stjepan Gruber, Savska 3, 32270 Županja (s povratnicom)
3. Vukovarsko-srijemska županija, Sajmište 1, 32000 Vukovar (s povratnicom)
4. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
5. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Konzervatorski odjel u Požegi, Trg Matka Peića 3, 34000 Požega
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

sponzori 42. VINKOVAČKIH JESENI

SPONZOR DJEČJIH VINKOVAČKIH
JESENI

VIŠE od IGRE

casino^{HL}
CIBALIA

ciciban

SPONZOR ŠOKAČKIH DIVANA

AUTOZUBAK

SPONZOR DRŽAVNE SMOTRE
FOLKLORA

AGROKOR

SPONZOR FOLKLORNIH VEČERI

Allianz

SLUŽBENA VOZILA 42. VINKOVAČKIH JESENI

OPEL VILI d.o.o.

CITROËN

TOYOTA

AUTO ČULJAK

LOZIĆ

GLAVNI MEDIJSKI POKROVITELJ

**VINKOVAČKA
TELEVIZIJA**

**Večernji
list**

Vinkovački

GLAS SLAVONIJE

RADIO BARANJA

eurolakat

NARODNI RADIO

glavni donator 42. VINKOVAČKIH JESENI

PBZ je član grupe **INTESA** **SANPAOLO**

MINISTARSTVO KULTURE

MINISTARSTVO MORA, TURIZMA, PROMETA I RAZVITKA

COCA COLA BEVERAGES HRVATSKA d.d. PODRAVKA d.d.

SLAVONSKA BANKA d.d. VIPNET d.o.o. NEXE GRUPA d.d.

DALEKOVOD d.d. HRVATSKA TURISTIČKA ZAJEDNICA

ZAGREBAČKA BANKA d.d. KONČAR ELEKTROINDUSTRIJA d.d.

HYPO - LEASING KROATIEN d.o.o. OBUĆA RIJEKA d.o.o.

HRVATSKE AUTOCESTE d.d. AUTO HRVATSKA d.d.

DALMACIJAVINO d.d. AUTO STOČKO